

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI”

Anul III
N-rul 7

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Un exemplar
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 14 FEBRUARIE 1926

C U P R I N S U L :

- BULETINUL ASTREI: Iarăș „Astra” . . . . . Onisifor Ghibu*
- POLITICA EXTERNĂ: Alianța noastră cu Polonia . . . . . N. Dașcoviici*
- PROBLEME SOCIALE: Simțul sociabilității la Români . . . . . N. Ghiulea*
Problema conținutului social al presei. . . . . P. Ilcuș ✓
- PROBLEME ECONOMICE: Actualități economice . . . . . V. C. Osvadă*
- ACTUALITĂȚI: Statuile noastre . . . . . Lascarov-Moldovanu*
Bucura Dumbravă . . . . . Vl. Ghidionescu
Epigrame . . . . . V. Bogrea
Ion Lupaș — ziarist . . . . . Horia Trandafir
- DISCUȚII LITERARE: „Regele Ferdinand al României” de Ștefan
Meteș . . . . . Dr. N. Cristescu*
Studii importante despre Traci . . . . . Ștefan Meteș
- CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru („Poveste de
iarnă” de Shakespeare). — Cărți, reviste, ziare („Tribuna
Românilor de peste hotare”; „Revista Universitară”), — Con-
certele săptămânii . . . . . B. & B.*
- CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Academia biopolitică. — Salvați
Maramureșul. — Pictura în sprijinul igienii . . . . . Dr. Aurel Voina*
- SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: Conferința internațio-
nală a muncii. — Autonomie și comerț. — Leul scade. — Im-
pozitul pe lux. — Un mare târg la Brașov. — Import de
acid sulfuric . . . . . N. Ghiulea*
- FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: Intrevederea dela Timișoara. — Cursurile d-lui
N. Iorga la Sorbona. — Problema unei noi Universități. — Pregătirea ziaristilor. — Un-
garia viesparul Europei. — Mamele germane pentru Romain Rolland. — Alegerile comunale.*

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.
In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

COMITETUL DE DIRECȚIE: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lu-
paș, Onisifor Ghiбу, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ioan Clopoșel.

COLABORATORI: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, Axente Banciu,
A. P. Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta,
O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea,
dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma,
A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiescu, Ovi-
diu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru
Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca,
dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lațiu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing.
Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Metez, dr.
Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ioan Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie
Pâclișanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu
Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Puș-
cariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr.
P. Sergescu, dr. Gh. Sgîlbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban,
G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Su-
dețeanu, inginer Șuluțiu, Gavril Todica, D. Tomescu, Isaia Tolan, Vasile
Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

REPREZENTANȚI IN PROVINCIE:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogon
Cernăuți: prof. Vasile Gherasim
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Șt. Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: prot. Romul Popa
Lugoș: Pavel Grecu, redacția „Cartea
Satelor“
Timișoara: ziarist Octavian David și
Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Ghergariu
Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas
(Tohanul vechiu)

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramureș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc
Hațeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Rațiroiu
Săliște prof. Alex. Iosof
Sighișoara: Șerban G. Șerban
In București: G. Vlădescu-Răcoasa
In Paris: Adrian Corbul
In Roma: N. Buta
In Berlin: N. Bagdasar

Almanahul Presei Române

să nu lipsească din nici o
casă de cărturar român!

Comandați-l la Sindicatul Presei, Cluj, trimițând banii
înainte (100 lei ediția de lux și 50 lei ediția simplă).

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand II.

Mare depozit de lămpi
și material electric!!

Vânzare en-gros și en-detail.

ARONSON

MARE CASĂ DE EXPEDIȚIE ȘI
TRANSPORT, CU LEGĂTURILE CELE
MAI SIGURE IN ȚARĂ ȘI STREINĂTATE
FIRMĂ VECHIE DE PERFECTĂ INCREDERE

B R A Ș O V,

Piața Libertății

(CASA VECHIE A SFATULUI ORĂȘENESC)

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE - BRAȘOV

FABRICA DE PIELĂRIE

GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE

PIELĂRIE FINĂ

**FRĂȚII
RENNER**

& CO.

SOC. AN. - CLUJ

ADRESA TELEGR.: „DERMATA“

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
PIAȚA UNIREI No. 8. TELEFON 308
CALEA VICTORIEI 51
Cluj, Duminecă 14 Februarie 1926

Anul III

Nrul 7

NUMĂRUL: LEI 12

Iarăș „Astra“

— Cu prilejul reunirii din 14 l. c. a secțiilor ei literare și științifice —

Numele acestei societăți revine tot mai des pe buzele celor ce se interesează de progresul neamului și al patriei; el a trecut în ultimii doi ani biruitoare și Carpații și Prutul și e rostit cu recunoștință, cu dragoste și cu încredere de toată lumea românească de pretutindeni.

O serie nesfârșită de așteptări mari se leagă de această venerabilă societate, care, pe lângă popularitatea crescândă, de care se bucură, mai are și tradiția cea mai veche și cea mai măreață dintre toate așezămintele românești similare.

Când, astă vară, la Reghinul lui Petru Maior, „Astra“ și-a pus de acord mijloacele de luptă cu statutele ei cele nouă, și când și-a așezat la conducere un nou comitet, cu un număr de membri sporit dela 30 la 50, din mai multe părți s'a dat expresiune convingerii că „Astra“, începe acum o nouă epocă, incomparabil mai bogată și mai strălucită decât cele de până aci. Așteptarea aceasta nu era justificată numai prin nouile statute și regulamente, și prin noul comitet, ci mai ales prin vivificarea vechiului, dar nu prea vigurosului organ, care în primăvara anului trecut s'a reorganizat pe baze solide, precum și prin perspectiva tot mai sigură a mutării centrului de greutate al „Astrei“, dela Sibiul, tot mai provincial, în capitala indiscutabilă a Ardealului, la Cluj.

Deși cele cinci luni și jumătate, cari au trecut dela adunarea generală ținută la Reghin, ca și cele aproape nouă luni, dela ultima adunare generală a secțiilor, ținută la Cluj, sunt un timp destul de scurt în viața unei societăți, totuși, trebuie să mărturisim că până în acest moment, marea schimbare care s'a așteptat, încă n'a avut loc; Astra își merge, în general, încă tot mersul ei vechiu, cu prea puține excepții. Ultimul număr al revistei „Transilvania“, o dovedește această

mai presus de orice îndoială. Sibiul a rămas mai departe, netulburat, centrul „Astrei“; la lucrările comitetului central n'a luat parte niciunul din cei zece președinți de secții, cari sunt membri, de drept ai aceluși comitet; secretarul general al „Astrei“ nu s'a ales încă, iar instituirea unui organ de conducere a celor zece secții, toate cu reședința în Cluj, a rămas și ea, deocamdată, numai o dorință pie.

Este adevărat că, în scurtul timp de câteva luni, președintele „Astrei“, d. V. Goldis, printr'o sfortare fără precedent în analele societății noastre, și poatecă chiar și a altor societăți, a cutreerat toate cele 22 de județe ale Ardealului, adunând la sfat, în capitalele acestora, pe intelectuali români și dobândind pe seama „Astrei“ mijloace materiale considerabile, cari vor face posibilă continuarea în proporții mai largi, a activității acesteia, în spiritul de până acum. Și iarăș, este adevărat, că unele secțiuni au început o activitate remarcabilă (d. e. secția medicală), cu toate acestea însă mecanismul propriu zis al Astrei a rămas același și programul de activitate generală al ei se resimte prea puțin de noile exigențe.

Deaceea, astăzi, când secțiile se întrunesc într'o ședință plenară, socotim ca o datorie a noastră de a stărui în mod special asupra problemelor pe cari credem că aceasta va trebui să le discute, respectiv, să le rezolve.

Mai întâi de toate, trebuie neapărat găsită modalitatea de a face din secții un organism unitar și puternic și apoi de a fixa în mod clar rostul acestuia în cadrele Astrei.

În legătură cu aceasta trebuie pusă în fruntea secțiilor o persoană potrivită, care să le coordoneze activitatea în vederea scopului comun și să le ajute în opera lor de organizare parțială și generală. Acestei persoane trebuie să i-se asigure posibilitatea depli-

nă a unei activități sistematice. În același timp trebuie să se fixeze că organismul acesta puternic, care sunt cele zece secții, nu mai poate fi considerat ca un organ auxiliar al comitetului central, ci ca motorul principal al lui în opera culturală și națională a „Astrei“, rămânându-i deocamdată comitetului central din Sibiu mai mult sarcina de a continua activitatea tradițională de răspândire a culturii la sate, cu ajutorul „despărțămintelor“, și de a se îngriji de afacerile administrative ale societății, iar Clujului, lăsându-i-se marile și multiplele probleme de cultură mai înaltă, cari se impun cu tot mai pronunțată intensitate în timpurile noastre și cari nu pot fi puse la punct decât într'un mare centru intelectual, cum este Clujul. Pe aceste baze, organismul nostru va ajunge, într'un timp destul de scurt, un fel de Academie militantă, care cu variatele ei secțiuni, va sesiza supt aspectul trebuințelor naționale curente, toate problemele științifice, elaborând un program integral de activitate și punându-l în practică în mod sistematic. El va ajunge, apoi, pe această cale, în mod fatal să dea timpurilor de azi, acea publicație indispensabilă pentru orice popor de cultură, care este Marea Enciclopedie, abecedarul, catechismul și busola civilizației unui popor, fără de care nici-o idee nu-și poate găsi în masele mari populare, fixitatea necesară. Elaborarea acestei Enciclopedii, pe care nu ni-o pot da nici Academia Română, nici Universitățile, nici particularii, ci numai un organism atât de complet cum sunt secțiunile noastre, este egală cu însăși, elaborarea culturii noastre, care nu poate fi exprimată de către generația de astăzi, altfel decât, în formele concrete ale unei publicațiuni de această natură. Fără un astfel de instrument nu e posibilă nici propaganda culturală, căci ce vor pro-

povădii apostolii progresului, când nici elementele culturii noastre naționale și nici complexul acestora nu sunt stabilite și când pe toate terenurile domnește numai haosul?

Trecând mai departe, secțiile vor trebui să ia măsuri efective pentru mutarea la Cluj a revistei „Transilvania” (care, de altfel, n'a apărut totdeauna la Sibiu, ci între anii 1868—1880, la Brașov), în vederea redactării ei pe alte baze, mai corespunzătoare.

Apoi, ele vor avea să discute chestia, sulevată de curând, a contopirii „Fundațiunii Principele Carol” cu Astra, precum și chestiunea expansiunii în Basarabia, care are tot mai mare nevoie de noi. Deasemenea, ea va trebui să ia în cercetare și chestiunea activității secțiilor la stațiunile balneare, ș. a.

Nu putem trece cu vederea vastul program de activitate, pe care subsecția eugenică și biopolitică, de sub conducerea merituosului nostru coleg, Dr. I. Moldovan, l-a prezentat prealabil pentru studiu, (în broșura „Biopolitică”), și care credem că va fi îmbrățișat cu solitudine de către toate secțiile, punându-l drept piatră unghiulară a activității lor viitoare.

În orice caz, de șediunța de acum a secțiilor atărnă într'un anumit sens, viitorul „Astreii”. Dacă se vor da cu acest prilej soluții concrete problemelor atinse aici, „Astra” va lua fără îndoială avântul pe care i-l doresc toți cei ce se interesează de viitorul neamului, dacă nu, ea va fi condamnată să suferă și mai departe criza devenită aproape cronică, dela războiul încoace, cu toate consecințele ei.

Onisifor Ghibu.

POLITICA EXTERNĂ

Alianța noastră cu Polonia

Apropierea datei de 3 Martie 1926, când se împlineste termenul de 5 ani al alianței româno-poloneze, semnată la București de regretatul Take Ionescu și prințul Sapieha, ministrul de externe de atunci al Poloniei, aduce pe primul plan al preocupărilor opiniei publice siguranța și garanția frontierei Nistrului.

Reînnoirea alianței pe un nou termen de cinci ani fiind sigură — cu oarecare modificări decurgând din situația politică internațională cât și din raporturile schimbate dintre ambii aliați și terța putere vizată prin tratatul dela 1921 — vom rezuma, în linii foarte generale, împrejurările și evoluția lor până în ceasul de față.

În modul acesta, vom completa expunerea alianțelor externe ale României în perioada de după război, începută prin rezumarea datelor despre origine și misiunea Micei Antante.¹⁾

Străvechile legături și identitatea încercărilor grele din trecut.

Fără se ne prindem în prea multe amănunte istorice, vom nota, în treacăt, că Polonia glorioasă și puternică de odinioară a avut multiple legături cu neamul nostru și'n special — bine înțeles prin efectul vecinătății geografice imediate — cu Moldova. Atât sub raportul economic și financiar, cât și sub cel politic și cultural, Moldovenii au trăit, multă vreme, într'o strânsă intimitate cu Polonia (Leșii), rareori

turburată de unele conflicte armate, ca sub Ștefan cel Mare sau Petru Rareș.

Despre legăturile româno-poloneze din trecut avem texte foarte interesante de convenții comerciale și de transit prin care se reglementau nu numai afacerile comerciale directe dintre Polonia și Moldova, dar și transitul internațional dela Nord la Sud, dela Baltica la Marea Neagră, prin Polonia și Moldova. Lvov (Lemberg) și Galații, au fost, în trecut, și vor putea redeveni, în viitor, puncte importante pe drumul de negoț, de pace și de siguranță legând Nordul cu Sudul Europei.

Avem apoi texte de tratate politice de alianță și, uneori, de vasalitate, încheiate de Domnii Moldovei cu Regii Poloniei.

Unii din Domnii moldovei, buni gospodari și economi, ca Alexandru cel bun, au împrumutat Poloniei bani căpătând ca garanție, conform vederilor vremii, un drept de ipotecă asupra unor ținuturi poloneze din care s'au ivit, mai târziu, chiar conflicte armate.

În sfârșit, sub raportul social-cultural, Moldova a împrumutat, în bună parte din Polonia, obiceiurile unei strălucite nobilimi, fastul curții domnești, deprinderile erarhiei sociale și cultura latină apusană, de origină catolică, prin tineretul moldovean, care mergea, pe atunci, la studii, în Polonia, așa cum se duce, astăzi, în Apus. Este drept și interesant să notăm că pleiada cronicarilor moldoveni s'a dezvoltat, mai ales, prin pilda cronicarilor poloni și sub influența culturală dela Nord.

Comunitatea zilelor bune ne-a urmărit, apoi, și'n vremurile de restriște ale istoriei noastre naționale. Epoca succesiunilor împărțiri ale Poloniei de către vecinii prădalnici, Rusia, Austria și Prusia, corespunde cu decăderea tot mai accentuată a principatelor române în dependența ruso-turcească și sub exploatarea fanariotă. Insuși raptul Bucovinei noastre n'a fost decât o consecință compensatorie pentru Austria, care s'ar fi simțit nedreptățită, de tovarășii de tâlhărie, la împărțirea Poloniei. Ulterior, antagonismul ruso-austriac pentru moștenirea Turciei și a tuturor stăpânirilor ei, inclusiv principatele românești cu gurile Dunării — și probabil lipsa unui al treilea tovarăș, care să înlesnească acordul și să înlăture cearta dela pradă — au făcut ca soarta noastră să nu se mai asemene întocmai cu a Poloniei.

Rânduelile misterioase ale destinului ne-au unit din nou, la pacea generală, de astădată în zile de fericire și renaștere națională: ceasul mântuirii Poloniei a bătut concomitent cu acela al întregirii României. Comunitatea aceasta, legătura indisolubilă a soartei noastre, pe care instinctul celor două popoare n'a uitat-o niciodată, s'a vădit prin largul adăpost ce l'au aflat emigranții poloni în România modernă liberă și prin colaborarea frunțașilor naționali respectivi, în vremea marelui război, atât în capitalele aliaților occidentali cât și în America.

Două încercări foarte grele, petrecute aproximativ chiar în preajma biruinței finale, au vădit, din nou, trainica legătură dintre soarta lor și a noastră, dintre viața lor și a noastră.

În 1919, bolșevicii lui Bela Kun, mai exact, Budapesta înebunită în clipa când vedea că pierde Ardealul românesc, au pornit, împotriva României, războiul de pustiire și distrugere. Dreptatea cauzei și vrednicia ostașilor ne-au dat, însă, tăria necesară, după un război care ne istovise în 1916—1917, ca să rezistăm atacurilor maghiare și să consfințim actul mântuirii naționale prin ocuparea Budapestei.

În 1920, Polonia, renăscută prin hotărârile tratatului de pace dela Versailles, s'a văzut atacată de armatele bolșevismului rusesc care, până sub zidurile Varșoviei, au fost gata să distrugă un act internațional de dreptate și să primejduiască toate rânduiala ce pusesse capăt marelui război.

Din fericire, efortarea eroică a națiunii poloneze a învins această ultimă încercare a soartei.

Incheierea alianței din 1921

Comunitatea suferințelor din trecut și identitatea soartei noastre și primej-

¹⁾ Societatea de mâine, Anul II, No. 20.

dia aceluia vecin, dovedită mereu, până și prin ultimele evenimente, ne-au împins, în mod firesc, la alianță.

Amintirile istorice și atitudinea tuturor Rușilor, țariști sau bolșevici, împotriva actului Sfatului Țării din Martie 1918, pentru Unirea Basarabiei cu România, ca și împotriva convenției internaționale dela Paris, din Octombrie 1920, care consfințise actul unirii — ne spuneau la ce ne putem aștepta din partea vecinilor dela răsărit. Actul contra Poloniei, din vara lui 1920, vădise că primejdia era mult mai serioasă decât ne-am fi așteptat.

Din nenorocire, frământările sterile din politica internă, ce-au urmat după înlăturarea guvernului parlamentar Vaida, ne-au surprins absolut nepregătiți și incapabili de a desvolta vre-o acțiune în cursul războiului polono-bolșevic al cărui rezultat defavorabil Poloniei ar fi fost fatal și pentru soarta noastră, dacă nu chiar pentru toată Europa.

Pacea dela Riga din toamna lui 1920, dintre Polonia și Rusia, a înlăturat, pentru un moment, primejdia bolșevică, dar n'a avut nici un efect asupra diferendului formal ruso-român pe chestia Basarabiei.

Evident că lecția evenimentelor a fost mai puternică decât orice raționament și a învins toate rezervele egoiste de politică externă sau formulele despre politica de „mână liberă“ a României mari. Regretatul Take Ionescu, a avut marele merit al sfertării curajoase de a scoate țara din izolarea politică și inactivitatea diplomatică prin încheierea alianței, cu Polonia, la 3 Martie 1921 și, apoi, a alianțelor constituind sistemul Micei Antante (la 23 Aprilie și 7 Iunie, același an).

Cadrul politicii externe a României întregite și sistemul alianțelor de siguranță și conservativitate națională a fost, astfel, încheiat de Take Ionescu, în prima jumătate a anului 1921.

Legământul cu Polonia²⁾ însemna, în

²⁾ Iată textul preambului introductiv și alianței: „cu hotărârea neclintită de a păstra pacea dobândită cu prețul atâtor jefte, șeful republicii polone și regele României s'au înțeles să încheie următoarea alianță defensivă:

Art. I. Polonia și România se obligă să se ajute reciproc în cazul când una din ele, fără provocare din parte-i, ar fi atacată pe granițele sale răsăritene actuale.

Ca urmare, în cazul când unul din ambele sate ar fi atacat, fără provocare din parte-i, cellalt se va socoti în stare de război și i va da ajutor armat.

Art. II. În scop de a coordona eforturile lor pacifice, ambele guverne se obligă să se înțeleagă asupra chestiunilor de politică externă care privesc raporturile lor cu vecinii dela răsărit.

același timp, *prima recunoaștere internațională dată frontierelor poloneze fixate prin pacea dela Riga, în afară de autoritatea supremă a conferinței de pace dela Paris, care rânduse noile hărți europene. În expunerea făcută Dietei polone de d. Rosset, la ratificarea tratatului de alianță, se accentua caracterul și importanța actului „ce rupe cercul de izolare în care trăim“.*

Abia după doi ani, către mijlocul lui 1923, Conferința ambasadorilor, ca supremă autoritate internațională în noua rânduire de frontiere, a recunoscut tratatul încheiat, la Riga, între Polonia și Rusia, iar prin aceasta a confirmat frontierele orientale polone la a căror apărare, prin reciprocitate pentru granița Nistrului, se legase România încă din 1921.

Ținând seamă de primejdia bolșevicului în Europa orientală și de atmosfera generală de nesiguranță ce domnea pe întregul continent, la 1921, este evident că *alianța româno-polonă era atunci prima sfortare pentru a stabili stările de lucruri din răsărit așa cum se cristalizaseră pe urma revoluției rusești.*

Dacă, în apus, noua rânduire internațională se susținea, cum se susține până azi, prin forța garanției franco-engleză, în răsărit prima linie de sprjin, pentru această rânduire, se fixa prin bariera polonă-română dela Baltica la Marea Neagră.

Evoluția politică 1921—1926

De atunci situația politică generală din Europa, și chiar cea specială din răsărit, sau schimbat în bine prin desvoltarea elementelor de stabilizare și consolidare.

Progresele pacificării, în ordinea materială și morală, sunt evidente prin reluarea producției și potolirea necesară a învinșilor păcii, inclusiv a răsvrătiților ei. Lichidarea reparațiilor prin planul Dawes, protocolul de arbitraj dela Geneva și, acum în urmă,

Art. III. O convenție militară va stabili chipul cum își vor da ajutor, la nevoie, ambele țări.

Această convenție va fi supusă aceluiași condițiuni ca și prezenta convenție în privința duratei sale și a eventualei denunțări.

Art. IV. Dacă, împotriva eforturilor pacifice, ambele State s'ar găsi în stare de război defensiv, conform art. I, ele se leagă să nu trateze și nici să încheie armistițiu ori pace unul fără cellalt.

Art. V. Durata convenției de față este de cinci ani începând dela semnare, dar fiecare din cele două guverne este liber s'o denunțe după doi ani cu un preaviz de șase luni dat celeilalte părți.

Art. VI. Nici una din înaltele părți contractante nu va putea încheia alianță.

tratatele dela Locarno, au sporit siguranța europeană și încrederea în viitorul pacific. Chiar bolșevismul pare în reflux atât în propaganda externă cât și în focarul lui originar.

Polonia a făcut, în acest răstimp de 5 ani, dela semnarea alianței cu Bucureștii, progrese uriașe de consolidare și organizare.

Toate dificultățile externe privitoare la statutul ei politic-teritorial, cu Germania (pentru Silezia), Cehoslovacia (pentru Teschen) și Rusia (pentru frontierele dela Riga) sunt definitiv lichidate. Față de ultimele două State vecine, raporturile de răceală sau de încordare, de odinioară, s'au transformat în legături de prietenie.

Organizarea constituțională și administrativă, precum și constituirea unei forțe armate impunătoare s'au desăvârșit. În sfârșit, viața economică și financiară, pe urma reformei monetare, pare definitiv stabilizată.

Grație acestor progrese și ținând seamă de faptul că, prin suprafața și populație, este al 6—7-lea stat din Europa — fiind, în același timp, cel mai mare din centrul și răsăritul european între Germania și Rusia — *Polonia a ambiționat, cu succes în ultimul an, o politică externă de „mare putere“ și este pe cale să obțină un scaun permanent în Consiliul Societății Națiunilor, odată cu venirea Germaniei.*

Evident că, în același răstimp, consolidarea și organizarea României au progresat, dar cu o diferență de Polonia în privința lichidării definitive a statutului politic-teritorial. Din nefericire și din cauze ce nu se cunosc îndestul astăzi, *convenția internațională privitoare la Unirea Basarabiei, din 1920, n'a fost ratificată, în ultimii 5 ani, decât numai de Anglia și Franța.* Italia d-lui Mussolini, a refuzat sau a amânat, până acum, ratificarea, iar prin atitudinea ei a întârziat și ratificarea Japoniei.

Jocul politicii bolșevice, față de Italia și Japonia, de când Rusia a eșit din absoluta ei izolare economică și diplomatică, a isbutit să contribuie, desigur, la acest rezultat, pe care nu l'am putea explica numai printr'o inacțiune sau inabilitate diplomatică din partea noastră.

În anul abia încheiat, diplomația bolșevică a încercat chiar la Varșovia, între altele, să obțină o desfacere a alianței româno-poloneze, dar se pare fără de succes. Schimbul de vizite dintre Varșovia și Moscova, provocat prin inițiativa d-lui Cicerin, în preajma conferinței dela Locarno, a rămas fără efecte asupra înabilității perfecte dintre Polonia și România.

Aproape în același timp, oaspeți foarte străluciți ai Poloniei au venit, în România, ca să afirme, odată mai mult, solidaritatea nesdruncată dintre ambele popoare, legate prin comunitatea suferințelor din trecut și a primejdiilor din viitor.

Renoirea alianței și adaptarea ei la actuala situație politică

Termenul când vechea alianță expiră, 3 Martie, 1926, ne găsește, față de Rusia, exact în aceeași situație în care eram la 1921, afară de cele două ratificări obținute. Ba s'ar putea chiar spune, după insuccesul conferinței ruso-română dela Viena, că din punctul de vedere diplomatic, al neîncrederii față de vecinul de peste Nistru, ne aflăm într-o situație mai grea.

Independent de garanțiile generale ce decurg pentru Statele-membre din pactul Societății Națiunilor în caz de agresiune³⁾, garanții destul de vagi și insuficiente, precum au dovedit atât protocolul dela Geneva cât și tratatele dela Locarno, — alianța României cu Polonia însemnează o apărare și un ajutor sigur, automate, în fața oricărui atac neprovocat pe frontiera Nistrului.

Se înțelege dela sine importanța evenimentului care ni-se anunță: reînnoirea tratatului de alianță, nu prelungirea lui în textul cel vechiu, — reînnoire devenită necesară pe urma schimbării situației Poloniei și a evoluției raporturilor ei cu Rusia⁴⁾

Cititorii revistei își amintesc, de sigur, liniile generale ale acestei evoluții din elementele pe care le-am expus în câteva rânduri, asupra schimbărilor produse în politica externă bolșevică din cauza pactului dela Locarno.

Apropierea ruso-polonă, care s'a produs ca un rezultat imediat al îndepărtării Germaniei de politica tratatului dela Rappallo cu Rusia; intensificarea raporturilor economice dintre aliata noastră și bolșevici tocmai în vremea când guvernul din București a provo-

³⁾ Art. 10 privitor la garanția „integrității teritoriale“ și a „independenței politice actuale“ a tuturor membrilor;

și art. 17 stabilind aplicarea procedurii de pacificare și, la nevoie, a sancțiunilor pentru încălcarea pactului (din art. 16) chiar acelor State care nu fac parte din Societatea Națiunilor (cazul Rusiei).

⁴⁾ D-l Wielowieyski, ministrul Poloniei la București, ducându-se la Varșovia spre a primi instrucțiuni în vederea datei de 3 Martie, a făcut câteva declarații asupra alianței româno-polonă ziarului „Kurjer Polski“ pe care le-a reproduș „Messenger Polonais.“

cat celui din Varșovia, oarecare nemulțumiri pe chestia importului de cărbuni sau a transitului spre Orient; în sfârșit, nevoia unui „Locarno oriental“ — precum spunea de curând, într'un interview, d. Reinis, ministrul de afaceri streine al Lituaniei, — toate au contribuit să schimbe împrejurările reînnoirii alianței dela 1921.

Față de obiectivul prea limitat și prea precis al vechei alianțe: Rusia, obiectiv care, cu tot caracterul defensiv-conservator al Tratatului, implica ostilitate anti-bolșevică din partea ambilor aliați, — se impune, astăzi, — în cadru mai larg, mai puțin precis și mai potrivit cu stadiul actual al raporturilor politico-economice dintre Polonia și Rusia.

Spre un Locarno oriental compliment al garanțiilor din pactul S. N.?

Noua alianță româno-poloneză privită din acest punct de vedere, ar trebui să fie începutul sau nucleul de bază al unui adevărat Locarno oriental, la care ar adera, treptat, și celelalte State interesate din răsăritul european.

D-l ministru Wielowieyski a exprimat astfel vederile guvernului din Varșovia:

„Nu văd posibilitatea unei pacificări în Europa orientală fără participarea Rusiei. Știu că această pacificare este dorită atât de guvernul meu cât și de acela al țării pe lângă care sunt acreditat. Cred că această pacificare depinde, pentru moment, de voința reală a Moscovei și că este în interesul ei.

„Dacă guvernul Sovietelor dorește, într'adevăr, pacea, nu tratatul de alianță dintre Polonia și România ar putea fi invocat de el ca un obstacol. Această alianță a avut totdeauna și va avea un caracter pur defensiv. Nu este, prin urmare, chemată să funcționeze decât în caz de atac și nu-i de natură să împiedice întru nimic dezvoltarea acțiunii pacifice a unei terțe puteri.“

Reînnoirea alianței cu obiectiv pacific nu poate face îndoială, dar forma tratatului va avea să sufere modificări, potrivite situației actuale, pentruca nimic din textul lui — în publicitatea obligatorie decurgând din pactul dela Geneva — să nu fie contrar actualelor relațiuni ruso-poloneze.

( ) serie de articole⁵⁾ ale publiciștilor polonezi B. Sroeki, S. Dangel și G. Szurig, ne completează declarațiile actuale ale d-lui ministru Wielowieyski și ne lămuresc asupra politicii polone de siguranță orientală.

⁵⁾ Apărute în N-rile pe Mai, Iunie și Iulie 1925 ale revistei „L'Est Européen“ din Varșovia.

Estul și Sud-Estul european sunt frământate de o serie de probleme mărunte, de caracter local, a căror agravare ar putea avea serioase consecințe pentru întreaga siguranță și ordine a vechiului continent. De unde, nevoia imperioasă de a urmări lichidarea lor conștientă, voluntară și prevăzătoare. în loc să fie lăsate la liberul joc al împrejurărilor și la deslegarea lor firească ori mai ales întâmplătoare.

Pentru o asemenea acțiune, trebuie concursul și efortarea directă a Statelor interesate și e nevoie de stabilitate sancțiuni sau represalii ca garanții de siguranță date soluțiilor convenite. Iată cum se impune inițiativa sau directiva unor factori locali destul de puternici și capabili de a influența, la nevoie, cursul evenimentelor în direcția urmărită.

Concluzia: Polonia, prin suprafața și populația ei, ca și prin situația geografică, ar fi factorul principal de pace și centrul de cristalizare al unei politici de siguranță orientală în sensul celor stabilite la Locarno.

Scopul final de atins: un sistem de alianțe legând laolaltă toate Statele balcanice și pe cele succesoare monarhiei habsburgice în Sudul european spre a alcătui un „bloc“ care să însemneze ceva în fața Rusiei, chiar în afară de Polonia. Coordonând acțiunea de pace și siguranță a acestei alianțe cu sistemul alianțelor Statelor baltice, sprijinite pe Polonia și pe susținerea navală a Angliei, Rusia bolșevică ar avea, în fața ei, suficiente elemente ca să se hotărăscă definitiv pentru o politică pacifică în Europa.

Ea însăși ar participa, fără nici-o rezervă, la noua politică de pace și siguranță ce s'ar inaugura, în răsărit, exact după aceleași norme, ca pentru apusul și centrul european, stabilite la Locarno cu participarea Germaniei.

Cititorii cari ne-au urmărit articolele asupra problemei siguranței, au putut constata că pacificarea și consolidarea Europei, în formele noului regulament internațional, atârnă de două necunoscute: Germania și Rusia. Celelalte elemente necunoscute — vorbim bine înțeles de toți învinșii păcii: Ungaria, Bulgaria, Turcia și Austria — nu prezintă nici-o primejdie sau abia una cu totul secundară prin efectul împrejurărilor sau grație măsurilor de prevedere, cu caracter limitat local, ce au fost stabilite până azi (d. p. Mica Antantă față de Ungaria și Bulgaria)

Cum la Locarno s'a deslegat într'un fel, mai mult ori mai puțin fericit, necunoscuta germană, — este evident că a sosit și ceasul pentru necunoscuta rusă.

Polonia ambiționează să joace rolul de conducător, în această împrejurare, pentru motivele pe care le-am văzut și grație faptului că a rămas liberă pe acțiunea ei orientală, în afară de ciclul Micii Antante.

Urmând directivele stabilite la Locarno, în cadrul pactului Societății Națiunilor, noul tratat de alianță româno-poloneză va trebui să însemneze nu un legământ strict limitat în contra Rusiei, ci să fie nucleul inițial al unui pact general de pace și siguranță orientală, primul pas efectiv spre un Locarno al răsăritului european. Valorificând și potențând prevederile art. 10 și 16 din pactul dela Geneva, prin noua alianță, Polonia și România vor deschide larg calea azeziunilor, din partea celorlalte State interesate la pactul lor de siguranță orientală.

Ce ar putea împiedeca Rusia, chiar rămânând în afară de Societatea Națiunilor, să adere la pactul de siguranță româno-polonez dacă, într'adevăr, voința pacifică a guvernărilor dela Moscova, față de România, este reală, precum spunea d. Wielowieyski, iar nu o simplă manifestare exterioară de ipocrizie menită să ascundă planuri de agresiune pe frontiera Nistrului?

Perspectivile sunt așa de frumoase, pentru cauza păcii, încât nu îndrăsnesc să cred în apropiata lor realizare!

Convocarea Micii Antante și știrile despre reluarea relațiilor diplomatice ale unor State membre, cu Rusia bolșevică, fără considerație la solidaritatea de interese a tuturor, mă îndreptătesc în temerile ce am despre înfăptuirea unui apropiat Locarno oriental.

Anul trecut, în Mai, cu prilejul vizitei ziaristilor români în Cehoslovacia, am profitat de ocazia banchetului ce ni s'a oferit la Praga, în palatul „Obecní Dum“, de Sindicatul presei cotidiene cehoslovace, pentru ca, în toastul de răspuns și'n prezența ministrului polon din acea capitală, contele Lasoski și a locțiitorului d-lui Benes, ministrul Girsu, să pun problema solidarității membrilor din Mica Antantă față de toți dușmanii păcii și ai siguranței europene, inclusiv Rusia^{*)}.

Desigur, interesele marelui industrii cehoslovace și sentimentul frăției slave împing la o grabnică recunoaștere de jure a Rusiei de către republica vecină și aliată. S'ar putea ca această recunoaștere să se facă, de îndată, astfel ca apropiata conferință a Micii

Antante să se găsească în fața faptului împlinit.

Toate sunt cu putință, nimic nu este exclus, dar interesul păcii și al siguranței în răsărit mi-se pare mai mare și mai poruncitor.

PROBLEME SOCIALE

Simțul sociabilității la români

Necesitatea organică de a trăi în societate și de a forma împreună comunități de viață și de muncă este foarte veche și adânc înrădăcinată în sufletul poporului român.

Solidaritatea socială are manifestări interesante, din timpuri foarte vechi, în toate aspectele vieții sociale românești.

Sunt urme de tovarășii din vechea organizare socială a acestui popor, încă de pe când el ducea viața pastorală în munții Carpați, păstrate și astăzi în viața economică și socială a ciobanilor români din Carpați, și în special a Mocanilor. Sunt „târtele“ ciobănești din munții noștri, adevărate cooperative de producție. Aceste asociații aveau — și cele existente au încă — de scop creșterea vitelor în comun, pentru care țin păstori în comun pentru îngrijirea vitelor lor, arendașii în comun pășunile munților, a bălților din Dunăre și stepelor basarabene, unde își urmează vitele. Cheltuielile le suportă în comun, iar veniturile pe care le realizează din valorificarea produselor vitelor lor, le împart între ei, după numărul vitelor sau valoarea serviciilor cu care contribuiesc în tovarășie.

Pretutindeni în țara românească este obiceiul „stânelor comune“ în care fiecare locuitor își dă oile pentru a fi îngrijite în comun și pentru că producția să fie realizată în comun. Acolo mulsul oilor se face după o anumită regulă. Fiecare, știe când e ziua de muls pentru el și se cunoaște obiceiul de a se face masă bună baciului, pentru a mulge mai cu trageră de inimă și produsul să fie mai mult. Brânza o pregătește de obicei baciul pentru fiecare și nimănu nu e frică că ar fi înșelat, întreaga tovarășie fiind întemeiată pe cea mai deplină bună credință.

În Munții apuseni avem nenumărate forme de organizări de muncă în comun, un întreg șir de cooperative de producție sau de desfacere în comun.

Tot forme primitive de cooperări găsim în producția și desfacerea produselor de industrie casnică, în special în țesături, broderii, covoare, lucruri de mână.

Momentul reînnoirii alianței polono-română dela 3 Martie 1926, are încă sorti să se transforme într'o dată istorică, de importanță generală europeană, devenind „Locarno oriental“.

N. Dașcovici

Spiritul de întovărășire este înrădăcinat în sufletul poporului român și apare aproape în toate activitățile sale onore în într'o formă demnă de admirație.

În toată viața socială a țaranului se găsește nesfârșite pilde de manifestări ale simțului social ce zace în sufletul poporului român. Toate obiceiurile străvechi și tradițiile românești asupra oricărei întâmplări în viață — dela naștere și până la moarte — îl arată pe țaranul român ca o ființă sociabilă și adânc pătrunsă de simțul ajutorului reciproc. Viața satelor e o viață sufletească comună și simțul ajutorului reciproc stă neclintit la baza alcătuirii vieții de stat, el chiar a făcut tăria lui în cursul vremurilor grele și de cumpănă prin care a trecut poporul nostru.

Țaranul român, a socotit totdeauna de datoria sa să ajute pe semenii săi, și ca un drept al său să primească ajutorul consătenilor săi. Munca în comun, la fiecare pe rând, „claca între săteni“, a fost totdeauna una din cele mai frumoase manifestări ale solidarității sociale a poporului românesc. Munca în comun apoi, pentru interese obștești: construirea de poduri sau drumuri, clacă acordată comunității, obștii, încă arată însemnătatea simțului social al țaranului nostru. Apoi „obștia satului“, „imașul satului“, „pădurea satului“, „sfatul satului“ și nu mai puțin „sezătorile“, unde, sub îndemnul glumelor, cimiliturilor și povestirilor flăcăilor isteți, fetele și nevestele lucrează cu spor în mușca lor organizată în comun, sunt toate întovărășiri în scopul muncii în comun, sau în scopul realizării unor foloase economice, sau sociale în comun, sunt toate instituții sociale străvechi, născute odată cu poporul nostru.

Înainte vreme întreg pământul românesc — și astăzi încă sunt munții și pădurile — era stăpânit în deavălmășie. Până în secolul al XIII-lea, și de o latură și de alta a Carpaților pământul îl stăpâneau românii ca moșneni, adică ca stăpânitori în comun a unei moșii rădăse dela un strămoș comun. A fost firesc ca această stăpânire a pământului în comun să nască

*) Tocmai în acel moment se desfășurau intens discuțiile pregătitoare pentru Locarno. Solidaritatea întregii Mici Antante față de Germania, în cazul Cehoslovaciei, spuneam că implică o identică atitudine, față de Rusia, în cazul României.

o viață socială comună, să nască un simț social dezvoltat.

Găsim urme de asociații muncitorești deosebit de prețioase în județele Satumare și Hunedoara, în jurul minelor ce se află în aceste județe. Sunt bine cunoscutele „tăuri“, „bruderlade“ asociații de ajutor reciproc, corporații de mineri, cum se găsesc în veacul de mijloc în întreaga Europă. Arhivele neprețuite ale acestor tăuri sunt pe cale de a fi împrăștiate sau distruse. În mare parte de pe acum sunt în mâini străine și necunoscătoare a importanței acelor acte. Din informații particulare știm că în acele arhive s'ar afla acte încă din veacul al XVI-lea.

Asociația de muncă o întâlnim foarte des și în tăierea pădurilor. În toate marile noastre exploatari se cunosc acele „compănii“ care primesc dela societăți în acord o porțiune de lucru. Membrii acelor compănii nu sunt salariați, ei ca asociație tratează direct cu întreprinderea, uneori dând garanția necesară, pentru tăierea unor parchete de pădure. Asociația aceasta de muncă are un șef conducător care organizează și ține disciplină în interior. Asociația face contract cu întreprinderea de obicei la același preț unitar cu lucrătorii în regie, munca se face în comun și câștigul total rezultat se împarte între membrii potrivit muncii depusă de fiecare.

Tot astfel în viața pescarilor din apele Dunării și Marea Neagră, găsim din cele mai vechi timpuri diferite tovărășii de muncă. Este vechea tovărășie a năvodarilor sau la pescuitul în zăvoade cu carmace, unde după natura instrumentelor este nevoie de o întovărășire de mai mulți pescari: tot „compania“. În aceste tovărășii de muncă, împărțea atribuțiilor între tovarăși se face după capacitatea, vârsta și experiența fiecăruia, iar împărțirea beneficiilor, după importanța funcționării pe care fiecare o îndeplinește în tovărășie, cât și după capitalul pe care îl aduce fiecare supt formă de instrumente sau materiale. Beneficiul realizat din vânzarea peștelui prins, se împarte în trei părți și anume: „Partea Apei“ pe care o ia proprietarul bălții unde s'a pescuit, și variază după învoelile ce s'au făcut; „Partea Năvodarului“ pe care și-o împart între ei proprietarii năvodului; și „Partea Muncii“ pe care și-o împart între ei pescarii, după importanța funcționării ce o are în companie. Invoelile între pescarii români se fac de obicei fără nici un act scris, mai cu seamă la românii din Turtucaia la care „cuvântul e sfânt“.

Din nefericire acest simț social al poporului românesc, această plăcere de

muncă în comun, a fost exploatat de către stăpâni și intermediari, și transformat, în ce privește claca, în „boeresc“, în „clacă la boeri“, în „robotă“, muncă silită, neretribuită, făcută fără plăcere și de cele mai multe ori, fără valoare. Întreg simțul social a fost pervertit: munca în comun cu scopul ajutorului reciproc, a fost schimbată în muncă în comun, în scopul unei recunoștințe și apoi în corvoadă. Tot astfel frumoasa tovărășie a pescarilor, tinde, să dispară din cauza lăcomiei capitaliștilor, care fără a lua parte la muncă, scot beneficii mari din închirierea instrumentelor de pescuit pescarilor săraci, sau prin acțiunea onora, care vor să exploateze munca grea și plină de primejdii a pescarilor, supt masca formei noi a cooperatiei. Aceștia aduc un îndoit rău societății: distrug și vechea companie și ideea nouă în întovărășiri cooperative.

Solidaritatea păturilor orășenești este mai puțin însemnată, totuș se gă-

sesc în țara noastră vechi urme de așezări sociale, se găsesc bresle de meseriași încă din veacul XV-lea, se găsesc numeroase societăți de ajutor reciproc, societăți de înmormântare și ajutor la boală, societăți după sistemul „francul la deces“, aproape în toate orașele țării și uneori și la sate.

Prin urmare, din toate aceste manifestări, se vedește că în sufletul poporului român este un puternic simț social, un puternic simț de sociabilitate pe care se poate clădi o sănătoasă organizație socială.

Pentru cunoașterea poporului român și a dezvoltării sale sociale e dorit ca toate aceste manifestări sociale să fie studiate. Orce cercetare în această direcție este folositoare și va fi bine primită. Numai pe temeinica cunoaștere a substratului social se poate întemeia o mișcare de organizare a societății capabilă de progres.

N. Ghiulea

Problema conținutului social al presei.

Greutățile pe cari le întâmpină un popor, într'un anumit timp, îi determină în bună parte istoria lui. Aceste greutăți ne pun probleme pe care trebuie să le rezolvim, dacă nu voim să ne eufundăm în haosul desorientării.

Criza în care se sbate azi presa ardeleană, formează de fapt o problemă vitală pentru viața noastră socială, a cărei soluționare se impune cu destulă necesitate.

Revista „Societatea de Măine“ a inițiat o anchetă, cu diferite întrebări, dându-se câteva răspunsuri, în ultimele numere ale revistei, din partea d-lor I. Lupaș, N. Ghiulea, O. Ghibu și A. Banciu. Din parte-mi țin să ating de data aceasta o singură latură a problemei, ce mi-se pare că n'a fost până acum îndeșulă măsură luată în considerare. E un aspect ce nu cade atât în domeniul soluțiilor de rezolvire practică a problemei, cât mai mult în domeniul determinării cauzelor social-teoretice. E aspectul crizei de conținut social-cultural, al presei ardelenene din zilele noastre.

Dacă în trecut presa ardeleană a stat la un nivel atât de superior față de situația ei de azi și a știut să activeze întreaga noastră mișcare culturală și națională, aceasta se datorește, în primul rând, acelu conținut clar și precis ce a caracterizat-o. Ea și-a avut o conduită bine stabilită cu un program de activitate sistematică. Ea n'a orbecăit în dreapta și 'n stânga, cum se întâmplă azi. Conținutul ei limpede era determinat de principiul naționa-

lismului nostru integral, în jurul căruia și-a grupat toate energiile. Diferitele domenii ale activității noastre culturale și economice erau aproape în întregime dominate de acest scop superior; prin toate trecea ca un fir roșu ideea națională. E adevărat că întreg acest conținut era mai mult de o natură extensivă, de o expansiune cât mai largă a tuturor forțelor naționale și de menținerea lor la suprafață, în vederea realizării unității politice. În jurul acestei idei, pentru acel timp de un conținut bogat și superior, s'a grupat activitatea tuturor elementelor conștiente și capabile de muncă, acționând prin faptă, vorbă și scris. Intellectualitatea Ardealului, ce mânuia condeiu, a servit cu toată energia ei acel conținut. Activitatea de presă ce a isvorât de aici a știut să activeze întreaga noastră viață culturală, economică și socială. Tot ce a avut Ardealul românesc intelectualicește mai select, aproape numai prin presă s'a manifestat, iar fructele binemeritate ale acestei activități, cu un conținut sulfetesec atât de distins, le cunoaștem destul de bine.

Și acum, ca să răspundem la întrebarea ce ne-am pus-o cu privire la cauzele cari determină azi criza presei din Ardeal, trebuie în mod inevitabil să ne clarificăm mai întâi asupra conținutului ce trebuie să reprezinte azi presa noastră de dincoace de Carpați. Recunoaștem această criză va avea multe cauze, pentru a cărei asanare se va putea da o mulțime de soluții teoretice

și practice dar toate depind în primul rând de putința înlăturării crizei de conținut, clar și precis, de care suferă, căci orice soluție de ordin extern ce se va lua, nu va putea să provoace în mod pozitiv schimbarea unei situații ce-și are mai întâi o cauză de ordin intern.

Vechiul conținut al presei ardelenă a dispărut deodată cu schimbarea situației noastre, dar a dispărut deodată cu aceasta și interesul pentru presă al acelor elemente selecte din viața noastră culturală, cari în trecut și-au dat contribuția în mod atât de larg și neprecupețit.

Se pune deci acum în primul rând problema găsirii unei conținut nou, de care presa noastră are neapărată nevoie.

În locul conținutului vechiu cu caracter extensiv și de expansiune largă a energiilor naționale, trebuie să ne creem azi un conținut nou de o natură intensivă. În direcția alimentării tuturor energiilor noastre social-culturale. Presa trebuie să primească un conținut de intensificare serioasă a tuturor elementelor vieții noastre social-culturale și politice. Ea trebuie să inaugureze o luptă uriașă în vederea elaborării unui program de activitate unitară, pentru consolidarea unei conduite constructive în noua fază a vieții noastre sociale. Aceasta nu e o operă ușoară: e poate una din cele mai grele, întrucât pretinde un studiu serios; cere o adâncă cunoaștere a tuturor necesităților timpului și împrejurărilor în care trăim.

Viața noastră socială, în haosul desorientării în care se găsește, simte necesitatea unei orientări noi, simte lipsa unui conținut clar și precis de care are nevoie. Multimea masselor largi simte și cere acest „ce“ nou, dar ea nu și-l poate clarifica și câștiga singură; are nevoie de ajutorul acelor cari să i-l clarifice și să-l fundamenteze. Aci e chemată intelectualitatea noastră să conclueze. Să dea presei conținutul cerut de împrejurările timpului în care trăim și atunci va dispărea și criza de agonie în care se sbate.

Nu mai încapă îndoială, că în bună măsură și odioasele lupte politice la cari asistăm dela Unire încoace, au contribuit la situația precară în care ne găsim pe acest teren. Ele ne-au zăpăcit, ne-au spart frontul unitar de gândire, simțire și voință, creind în toată viața noastră socială un haos de desorientare. Iar ca urmare, în locul unei prese constructive, a luat naștere o presă de svârcoleli politice mărunte, cu interese particulare și unilaterale,

ce nu poate cât de puțin să servească necesitățile generale ale masselor largi.

Se cere deci, o grupare nouă a elementelor pregătite din toate ramurile vieții noastre culturale, sociale și economice, în vederea unei acțiuni serioase și unitare spre a crea presei acel conținut nou de care ea are neapărată nevoie.

Din această colaborație va trebui să ia naștere un cotidian, care să se ridice deasupra timpului și astfel să creeze

noul conținut social-cultural al presei viitoare.

Din parte-mi cred, că în împrejurările actuale, cu oaresicari eforturi, singură asociațiunea noastră culturală „Astra“ ar fi capabilă să realizeze aceste desiderate.

În noua ei organizație cred că este gata să îmbrățișeze această nouă direcție de intensificare productivă a vieții noastre naționale.

P. Ilcuș

PROBLEME ECONOMICE

Actualități economice*)

Îngăduiți să Vă fac rugămintea, să coboriți cu mine în lumea realităților, care alcătuiesc viața socială și economică. Vă cer o jertfă de un ceas de drum, în care facem popasuri, încercăm reflecții și adânciri pentru a savura realități date.

Alături și în urma noastră rămân pas cu pas, cercetări și fixări științifice, avânturi, de artă, seninul literaturii și întreg complexul de delicii întemeiate pe concepțiile supraomului.

Poate că în astfel de condiții de călătorie, în suflute se strecoară o teamă de vid — mai ales când Vă mărturisesc, dela început, că rostul drumului pe care încerc să Vă călăuzesc un ceas, în lumea realităților — este să deslușim împreună rolul producției directe și al câtorva probleme de actualitate.

Să ne fie drumul mai lesnicios — lăsați Vă rog orice bagaj de teoreme și sisteme sociale și economice făurite din anume ideologii sintetizate în abstracțiunile cercetărilor filozofice și teoretice.

Noi să mergem, umblând pe pământ, și anume, în ceasul acesta, pe pământul întregitei noastre țări românești.

Așa potoliți cum mergem, privind în dreapta și în stânga, izbindu-ne la fiecare pas privescile cumplitelor frământări, trebui să constatăm, că cei care se socot în pace, mântuiți de războiul armelor, sunt jertfe ale unei înșelăciuni optice, pentru că realitatea, ne silește să participăm, conștient sau inconștient, ca și în războiul armelor, la cel mai cumplit războiu, războiul economic, ce continuă cu furie turbată, mai ales după mântuirea războiului cu armele, pe care poate l'a inițiat și l'a forțat.

Desigur, de când e lumea lume, în totdeauna s'au durat lupte pentru păi-

ne, pentru materie și o întreagă serie de momente istorice, de cataclisme și de fapte epocale, au avut la temelia văzută sau ulterior reconstruită științificește — chestiuni și măcar probleme materiale. Cei care au generalizat au ajuns la teoremele materialismului istoric. Toți aceștia au scăpat însă din vedere cel puțin rolul personalităților, reprezentanții complexului omenesc, — eu cred că întreaga societate omenească, are la temelia pietre unghiulare statonice de celalalt factor constitutiv — de suflet, care ne dă seninul concepțiilor superioare, care ne dă sentimentalismul inimei și adânc trăitele înălțări de artă și frământatele cercetări și propagări de știință și învățătură, pornite cu nizuința spre progres.

Or dacă materia brută ar fi totul ce dorim să stăpânim dacă materialismul cras ar constitui rostul și scopul de viață — ne întrebăm ce putere ancestrală a împins și ține și azi pe drumul dezinteresului și chiar al mizeriilor materiale pe atâta creatori și producători direcți în știință, artă, instrucție, gospodărie?

Toți acești apostoli ai credinței de progres, de unde și-au luat puterea să creieze și să producă — dacă așa zisul materialism ar fi stăpânit sau ar stăpâni lumea?

În drumul nostru întâlnim pilde grăitoare sub crucile nenumeraților mucenici ca: Horia, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, Vasile Conta, Mihail Cogașnicănu, Mihail Eminescu, George Coșbuc, Stefan O. Iosif, istoricul Xenopol, cooperatorul Fotin Enescu, Vasile Lucaciu și o întreagă celebră serie: cei care au trăit și au murit în mizerie și departe de acapărări materialiste.

Mai înțelegătoare pilde ne oferă însă cei care ne trăiesc azi nouă: Profesorii universitari până la umilii învățători la sate: creiază, produc în o vreme când grijile materiale și chiar

*) Conferință în cadrul Extenziunei Universitare și Astrei, ținută la Cluj în 5 Februarie 1926.

grija de a nu muri de foame — îi distrage pe ei și nenorocște pe cei aproape de ei.

Scriitorii, artiștii de toate specialitățile, ca și cercetătorii în domeniul științelor, executorii și producătorii direcți în domeniul economic și social — prea adese și prea nejustificat suferă că nu și pot acoperi nici cele mai elementare trebuințe.

Și lumea frământată, dar mai ales cea privilegiată prin moșteniri și aranjată materialicește, de pe urma intermediarilor — trece liniștită, fără să-i vadă, petrece sgomotos fără să-și dea seama că jicnește și micșorează producția directă intelectuală și materială de dragul profitului și al intermediarului câștigător.

Intermediarii — sub diferitele lor forme: financieri, bancheri, negustori, editori, librari, întreprinzători, târgoveți, devizori, antreprenori, comisionari, agenți, importatori, exportatori, și o serie întregă de cinematografiști, având la îndemână istețimea fără scrupul și capitalul monetar mobil și rulant, după o îndelungată practică de situații în realitățile care și-au luat îndrăsneli atât de cutezate încât au determinat regim și provoacă demarșuri de epocă.

Pentru moment, întăriți prin intermedierile fatal necesare în cursul războiului mondial, ei, intermediarii dictează și stăpânesc.

Producătorul direct — fie intelectual, fie material, nu interesează și mai ales nu supără că a rămas uitat, în planul al doilea.

Cine s'a cutremurat, în fața realității brutale că un editor oare care, câștigă din intermedierea, din vânzarea operelor de artă, de știință, de cultură, de literatură — milioane, în vreme ce creatorul, producătorul direct, care și-a fărâmițat sufletul în fiecare cuvânt, în fiecare linie, în fiecare idee — moare de foame?!

Cine s'a cutremurat că dascălii propovăduitori și creatori de carte — sunt umiliți de atâtea regulamente și biurocratism și de atâtea sfârșiri intermediare?!

Cine s'a cutremurat că meșteșugarul și industriașul producător direct, este gătit de intermediar: bancă, de intermediarul negustor, de intermediarul profitor și de politicianismul parasitar?!

Cine s'a cutremurat că principala noastră producție — agricultura — robotită de 5 din 6 părți ale cetățenilor acestei țări, este stăngenită și exploatată fără milă de către sistemul și puterea intermediarilor?!

Îngăduiți călăuzului D-V. cu un meci

slab față de îndrumătorii cu puternice reflectoare de mii de lumini, s'o iau și eu metodic, cum se cuvine respectând rostul acestei sale de cursuri la Universitate.

Se impune dar să ne dumirim asupra înțelesului așa zisei „producții directe“

S'ar putea mântui precizarea, însemnând adevărul că fie care personalitate este un producător direct.

Dar atunci unde rămâne mulțimea producătorilor direcți și chiar indirecti, care nu sunt creatori, nu sunt personalități, dar sunt de fapt producători și nu simpli profitori de conjucturi?!

Poate e mai nemerit să simplificăm, prin lămuriri practice. În orânduirea de azi, așa cum o vedem și o întâlnim în drumul nostru coborât în realități — întâlnim, la fiecare pas prima organizare, întruchipată în familie. Constatăm că în fiecare familie sunt câștigători și întreținuți, cum e și foarte firesc.

La fel, prin continuarea pildurii, găsim la orașe mai ales: cetățeni muncitori, producători direcți în diferite îndeletniciri și slujbași bugetari. La fel în Capitală și în Stat contribuabilii și politicieni, profitori și intermediari utili și inutili.

Dar se pune chestiunea: cine muncește și cine vrea să speculeze; cine creează intelectual sau produce material, și cine intermediază sau speculează producția efectivă intelectuală sau materială a altora?

Pilduind ca să lămurim: Un cârciumar, care vinde, intermediază produsul altora, fie în formă de vin al viticultorilor sau de alcool al industriașilor de spirit, bere și licheururi — aduce și duce păharele, muncind de sigur, dar nu producând — pentru ca în vreme de 1—2 ceasuri să stoarcă contravaloarea muncii de 8 și 10 ceasuri a celui care s'a amestecat sub farmecul oboselii cârciumarului.

În acest caz cârciumarul este umbra producătorului indirect, a intermediarului și consumătorul din ceasurile târzii este continuarea inconștientă a producătorului direct, care a muncit producând acolo, ca să risipească aici, sub păcatul unei ușurințe sau chiar a unei patimi.

Să iertați drasticitatea exemplificării, dar socot că e de o notorietate atât de curentă — încât oferă simplist dar real jaloanele distincțiunii între munca pentru producția directă și munca producției indirecte.

Și acum, tot metodic, să continuăm lămuririle:

Cu progresul învățământului liber și sistematizat de regimuri și guvernameinte interesate, fie să păstreze tradiții privilegiate, fie să parvie, fie să cre-

ieze, am ajuns robi, pe nesimțite, ai unui ciudat feudalism bancar și de profitori — dintre care unii de fapt îndeplinesc rolul foarte justificat al intermediarilor utili — dar majoritatea lor au bravat puterea, ca să trăiască confortabil, prin intermediari speculative de tot felul, din rodul muncii producătorilor direcți.

Între justificatorii științifici ai acestei răsturnări de ierarhie a valorilor, întâlnim mai ales pe reprezentanții distinși ai unui popor, care de peste 5 mii de ani exercită abilitățile intermediarului.

Serii întregi de teorii sociale și economice au „consolidat“ conflictele între capital și muncă, au „decretat“ lupta de clasă, au proiectat „Eldorado“ comunist, în care fiecare urmează să fie precizat la numitor comun, prin reducerea sau înălțare socială, la același nivel.

În această uniformizare însă, fiecăruia i se sugerează dreptul să tragă cu ochiul la penziunea integrală, pe care trebui să i-o asigure și să i-o dea statul, indefinitul protector comunist, din așa zisele resurse proprii, probabil augmentate din rodul muncii individuale ale altora.

Dela cine alții, decât dela gelehrterii intermediarilor puteau să izvorască astfel de sisteme sociale și economice, certate cu realitățile de totdeauna.

Se înțelege că justificarea acestor sisteme de guvernament a avut, după epoce, formele și exteriorizările potrivite vremii, pentru ca rolul și dictatura intermediarului să fie întotdeauna stăpânitoare.

Dorul confortului și al profitului, fără muncă istovitoare, care în același timp asigură și stăpânire — întotdeauna a fost oftat.

Și tot atât de firesc a fost ca dela poporul ales să fi învățat geșetarii tuturor neamurilor, până s'a ajuns ca din vreme în vreme să sbucnească lupta pentru scaun: scoală tu să mă așez eu.

Îngăduiți-mi să cred că departe de a adânci, am făcut un popas ca să ne dăm seama de gena stăpânirii de azi a intermediarilor asupra producătorilor direcți intelectuali sau materiali.

Că aceasta ordine socială este greșită, este prăpăstioasă, o semnalăm noi care o discutăm și o dovedește situația efectivă de inferioritate pe care o au producătorii direcți, și creatorii față de felurii intermediari, în categorisirea amintită.

Realitatea de azi, cu înfricoșatele ei răsturnări de roluri și valori — o suferim direct în țara noastră, întregită de curând.

Pentru uzul populației, dar mai ales pentru justificarea falsei întronării a dictaturii intermediarilor — ne-am pomisit și noi cu imposturi și apoi cu confesii burgheze, capitaliste, bancare și chiar comuniste.

Să-i predici țaranului român, care jluiește mai mult când îi crapă un bou și toacă în cap pentru o urmă de loc din brazda pământului lui, să-i vorbești acestui țaran de comunism, de statificarea tuturor mijloacelor de producție — cred că este o inconștientă pentru ziua de azi și de mâine.

Noi înțelegem să gândim, să mun-cim, să concepem social și economic, mărturisind credința în proprietatea individuală, în ierarchia valorilor intelectuale și în respectarea muncii, și a rolului muncii fiecăruia.

Nu ne interesează consumatorii, — clienții de ieri și de azi ai intermediarilor, noi respectăm și sprijinim pe producătorii direcți și indirecti, intelectuali și materiali, cu proporția efectivei lor valori și nu a prețului de conjuctură.

După această excursie, dați-mi voie să facem împreună câteva adânciri, ca disecând elemente date, să putem în-vedera câteva jaloane de politică socială și economică, ținând seama de rolul și importanța producției directe intelectuale și materiale.

Ca moment de sprijin, îngăduiți câteva referințe statornice după ce tot timpul ce mi l'ați jertfit, într'adins nu am încălecat pe citate și argumente re-roduse din celebrități, autori indigeni și străini, cu care să împodobesc, ori subț care să ascund slăbiciuni și lip-suri de credințe ale atâtor străduitori.

În țara întregită, se zice, (după-ee și după 7 ani ne lipsește o statistică) am avea circa 17 milioane suflete.

Din statisticele parțiale și locale, a-proximativ putem stabili că avem: 14 și jum. milioane săteni și 2 și jum. milioane orașeni.

După profesie: 14 milioane aparțină-tori agriculturii și 1 milion funcționari, profesii libere intelectuale. 2 milioane negustori, industriași, întreprinzători, intermediari, profitori și oameni de conjuctori.

Subt raportul care ne preocupă: în-tre producătorii direcți putem numă-ra: 15 milioane suflete; iar producătorii indirecti 1 jum. milioane și indefiniți, parazitari jum. milion.

Ca valoare a muncii materiale — munca intelectuală neputând fi cuprin-să în cifre statistice — am avea:

Cu suprafețe cultivabile de 11 mi-lioane 338.244 ha., cu ogoare de 1 mi-lion 291.844 ha., cu vii, livezi, câmpii naturale și pășuni de peste 11 milioane hectare și cu 26 jum. milioane vite

(cornute, cai, oi, porci) — Agricul-tura țării noastre esersată prin 80 la sută ale populației, reprezintă o pro-ducție directă de rotund: 175 miliarde lei de azi.

La aceasta se adaugă industria: a-gricolă, minieră metalurgică, ceramică și toate celelalte ramuri reprezentate prin 4—500.000 patroni și muncitori, prin 874 societăți industriale cu un ca-pital societar de rotund 12 miliarde și cu creditorii de 15 miliarde, cu fonduri de rezervă de 2 miliarde și beneficii de 2½ miliarde—întreaga industrie poate fi socotită că reprezintă o producție de rentă de rotund: 40 miliarde lei de azi.

Va să zică producția directă a țării noastre întregită reprezintă circa 215 miliarde de lei de azi.

Față de aceasta, producția *indirectă* reprezentată prin bănci, negustori, in-treprinderi, etc., oferă în cifre aproxi-mative abia 16 miliarde de azi.

Adecă 215 miliarde ale producției directe față de 16 miliarde ale produc-ției indirecte și apoi 16 milioane su-flete angajate direct și indirect în pro-ducția directă și 1½ milioane suflete angajate direct și indirect în producția indirectă.

Proporțiile se afirmă, sub ori ce punct de vedere în favoarea producției directe.

Cu toate acestea, realitatea pe care o vedem și o trăim, este că munca și producția directă, intelectuală și ma-terială, e exploatată, și mai mult, e siluită în serviciul *intermediarilor*, de toate categoriile, care cu ingenunchie-rea adevăraților producători, au pus stăpânire și în acelaș timp s'ar părea că reușese să *justifice* chiar, această anomalie socială și economică. Și nū le-a fost prea greu s'o facă. Căci deo-parte mucenicii intelectuali, care sunt creatorii, scriitorii, artiștii, propovă-duitorii și apostolii învățământului — tocmă fiindcă sunt mucenici, n'au în-țelegere pentru vitelul de aur, cu care intermediarii operează și din darurile cărora se răsfată până'n dictaturi.

Alături de acești mucenici intelec-tuali, se înșiruie gloata, marile masse ale plugarilor, producători direcți, multī-mea meseriașilor și manufacturierilor, ea și marii industriași, robi ai capita-lismului bancar și ai profitorilor inter-mediari.

În partea opusă a acestor conside-rabile masse de producători direcți, la noi în țară în număr de peste 15 mi-lioane, se cramponează în dictatură sau cel puțin în stăpâni ai politiceii și mentalității sociale, și economice, vre-un milion și jumătate de: capitaliști bancari, financiari, negustori, întreprin-zători, valorizatori, profitori și mai ales cavaleri de conjucturi.

Toți aceștia sunt însă înarmați, în-totdeauna cu ultimele armamente, dar în special cu: capital mobil, cu fon-duri pregătite poate inconștient pentru orice bogăție.

Și atunci, în mentalitatea noastră de azi, sprijinită de teoremele candidate sau pătimase pe care le importăm, fără să ne dăm seama că sunt surogate sau nepotrivelii, prea ușor alunecăm pe po-vârnișul resemnării, ucigătoare de pro-ducție sau ne pierdem, din vreme în vreme, în masa confortabilă a inter-mediarilor intelectuali și materiali.

Rostul excursiei, care v'am rugat, s'o facem împreună, în lumea realităților, desigur că nu poate fi, să precizăm anume marșrute și mai puțin să facem reeriminări. Mi-am îngăduit să vă atrag atenția asupra câtorva elemente de ju-decată, ca să ne înlesnim înțelegerea atâtor probleme de actualitate în viața noastră socială, și economică, pe care azi o trăim.

Și aici îngăduiți, s'o iau din nou me-todic — dela sat, la oraș, apoi la țară.

Cum cei mai mulți dintre noi ne avem rădăcinile directe în satele noa-stre, ușor putem confirma realitatea.

De câte ori se întâmplă ca satele noastre să-și *afirme* voința, cârciu-marului, jandarmului, funcționarului administrativ îi este rezervat rolul de îndrumător, de lector, dacă vreți.

Cum toți aceștia sunt fatal în slujba mentalității curente, în slujba interme-diarului politic, financiar, bancar, etc, întreg satul alcătuit din producători direcți, la noi, aproape în totalitate, agricultori, vorbește prin acești tipici reprezentanți ai mentalității și de cele mai multe ori în slujba directă a a-cestor intermediari.

La orașe, — lucrurile se complică — Aici cu greu se mai pot distinge pro-ducătorii direcți și indirecti din pu-zderia de biurocrați și profitori, dub-lați de oamenii conjucturilor efective sau operative.

De câte ori nu vedem creatori, pro-ducători și propovăduitori intelectuali, alergând, din nevoie cumplită, după bunăvoința cutărui stălp de interme-diar ai zilei, ca să li-se tipărească o carte, crunt muncită, să li-se cumpere un tablou, să li-se dea o pâine, pentru ziua de azi și de mâine.

Și când te uiți cine este care cere și *cine* este dela care se imploră — o adâncă durere te stăpânește, în fața acestei umiliri nejustificate și chiar ru-șinoasă.

La fel, adânciți cât de cât aspectele unui fârg de țară, ale unei pieți finan-ciare sau comerciale.

La Paris și la Zürich, se hotărăște *cursul leului nostru*, care din nenoro-cire angajează întreagă viața noastră

economică — în temeiul transacțiilor de câteva sute sau mii de lei — prea adesea factice.

Băncile și negustorii, dar în special profesioniștii intermediari și profitorii, stăpânesc piețele, ca și editorii autorizii pe vișătorii și idealisții curajoși. Cazul Alecsandri, Eminescu, Coșbuc. Se înțelege că și unii și alții dintre intermediari au riscuri — dar foarte rar pe propria lor socoteală.

Excepții onorabile, desigur că sunt, în bine la intermediari și în rău la așa crezuții producători direcți, care își forțează conjucturi, chiar cu riscul de-a pune la *bătăia afacerilor*: creația și indeletnicirile și producția lor intelectuală sau materială.

Lărgind raza observațiilor dela sat și oraș, la țară, putem desluși, sub raport social și economic, aceeași stăpânire nejustificată a intermediarului, care ne-a ocrotit sistemul de guvernare și legislația de ieri și de azi.

Ajunși aici, cu tot dreptul, v'ați putea pune firesc, întrebarea: *dacă* toate cele schițate ar fi just văzute, cum se face că și în antichitate, și în trecutul proaspăt, ca și în zilele noastre, de obicei *intermediari* au stăpânit și stăpânesc, îmbrăcând sau exploatând *formele vremii*, ca să fie în notă și să-și aibă la adăpost confortul lor și al urmașilor lor.

Or tocmai această logică întrebare, obligă să încerc, în fata D-voastră, explicațiile ce urmează. Razăm aceste explicații pe jaloanele marcate și până acum, în această excursie.

Imperiul grec ca și cel roman, s'au prăbușit în culmea înfloririi lor. În istoria învățată în școale, pe vremea noastră, a trebuit să ne mulțumim cu numele împăraților, cu anii de domnie și cu seria războaielor purtate. Nu ne-a lămurit nimeni asupra vieții sociale și economice de atunci și prin urmare ne era exclusă posibilitatea să judecăm consecințele, după ce nu cunoșteam cauzele adevărate.

Azi când adâncirile științifice și reale ne-au dat posibilitățile să înțelegem cauze și rosturi de-ale marilor evenimente istorice, ne dumirim că desfrăul Romei, a fost înlesnit, dacă nu sugerat, de importurile și financiarile intermediarilor; că celebrele cruciate au fost ademenite de dorinți de refacere materială a atâtor cavaleri secătuiți de intermediari; că epoca cavalerilor din evul mediu, ca și tulbureala pricinuită de luptele confesionale, au asigurat conjucturi admirabile pentru profitorii dornici de aur svârlit cu patima forțatelor lupte. Pentru vremile mai noi, cercetătorul sociolog Sombart își îngăduie curajul să afirme că: „burghezia de azi, cu capitalismul ei, este o

operă evreească“. (Die Juden und das Wirtschaftsleben). Concluzia logică e că istețimea strecurată prin vechimea tradiției, ca și curajul întemeiat pe aceeași tradiție, *au exploatat* conjucturi, aproape în regim de monopol restaurând în același timp ierarhia adevăratelor valori, reprezentate prin producția directă.

Și dacă toate acestea au fost posibile în cursul atâtor veacuri și perpetuiază și azi, explicația e limpede: Intermediarii puțini fiind ca număr, au putut răzbate în câmpurile culturii mai repede decât greoaiele masse ale producătorilor direcți, care până ieri-alaltăeri produceau de preferință numai pentru nevoile lor și ale celor din imediata lor apropiere.

Această inferioritate, în lupta socială și economică, a producătorilor direcți,

față de intermediari, își manifestă consecințele brutale și nejuste, până în zilele noastre

Rostul meu ca și al atâtor străduitori în aceste ogoare, nu este să vă convingem în o anumită direcție, în un anumit fel de a vedea sau de-a participa la înțelegerea și soluționarea problemelor actuale, de domeniul social și economic.

Nizuinta noastră întreagă ar fi pe deplin răsplătită, dacă pe ici pe colo am reuși să predispuem pe câți mai mulți să înșiruie între problemele lor de viață și *preocupările* de ordin social și economic, adâncite și nizuite sub raportul bine priceputelor interese superioare ale cetățenilor statului român, ca să poată fi și rămâne stat național, vrednic încadrat în organismul mondial. Vasile C. Osvadă.

ACTUALITĂȚI

Statuile noastre...

Trăim o vreme, când, unde nici nu te gândești, dai de-o așa zisă statuie. Recunoștiți generații de acum față de jertfa celor care ne-au dat țara așa cum este azi, — este o recunoștință concretizată în statui. Orașeni și săteni, toți plecând de la acest sentiment de pietate față de cei morți, au găsit că aceasta este forma cea mai bună și, fie zis, și cea mai lesnicioasă, prin care să se achite de această indatorire sufletească. Și atunci văzurăm armata de statui invadând locurile virane, și prezentându-se vederi sub cele mai deosebite feluri. Vedem coloane rotunde, colțurate, conice, — obeliscuri de granit de cărămidă, de var, — vulturi și deosebite alte paseri eroice, stând pe suprafețe plane sau conexe, — soldați în deosebite poziții vitejești, străpungând cu vârful baionetei văzduhul din față, — Români (femei) cu drapele în mână și cu pieptul bulbucat ca de doici, — vedem pe „fecioara dela Jiu“ veselă, sprintărară, în moletiere bine ajustate, ținând în mână arma ca pe-o umbrelă oarecare și salutând jovial de parcă ar zice „au revoir et merci“ — vedem, într'un cuvânt, aceea ce se înfățișează atât de inestetic și de impudic pe foastele locuri virane ale satelor și orașelor noastre. Sume enorme de bani (parte din ele intrate în diferite buzunare patriotice) s'au cheltuit fără control, pentru statui, ale căror planuri nu fuseseră controlate de nimeni, — pentru ca, de-a doua zi, să înceapă a se năruir... Intr'o comună din Ilfov, am văzut un soclu de statuie, făcut din rezidurile dela cocsul consumat la o fabri-

că, — după prima ploaie, soclul s'a măcinat netrebnic, iar obeliscul s'a lăsat trist, pe-o coastă... Și stătea așa de vre-o doi ani... Și nici macar cel mai elementar bun simț estetic n'a fost respectat. Vedem statui cu socluri imense, pe care un soldat minuscul moșmolește un atac la baionetă, — obeliscuri de-un cot, pe care stă înfiptă o enormă pasere, alternând între vultur și cioară, — ghiulele calibru 42, lângă care se desfășoară un drapel de dimensiuni copilărești, — soldați cu gurile căscate în chip neobișnuit și femeii cu ochii deschiși peste măsură, ca de spaimă, — coloane mari rotunde, având sus, abia văzută, o păsărică de mărimea unui porumbel, ținând în cioc o cruce sau în ghiare o bombă de trei ori mai mare ca ea...

Văzând aceste statui (mare parte din ele pornite spre ruinare) te întrebi: ce se vor face ele dealungul vremii?!... Vor continua să se ruineze? — vor ajunge paragină? — vor fi refăcute? și cât timp?!...

Nu vor fi ele o neconținută rușine, stând imputătoare în foastele locuri virane?!

Că uite ce se întâmplă cu aceste statui: de a doua zi, după oficiala și sarbăda și inutila inaugurare „la care au luat parte toate autoritățile“, monumentul (așa zis) este împrejmuit cu un garduș de sipci, — și uitat cu desăvârșire de toți... Mai trece când și când vreun drumeț, — se oprește, — privește cioara din vârful „molamentului“ și atârnându-și dășagii de-o sipcă a gardușului, scoate și ospătează ceva, —

pe urmă pleacă, fără măcar să fi cetit numele „eroilor“ scrise cu aureală proastă pe-o bucată de piatră ce se macină de ploae...

Sau și mai rău: știu într'un orașel de frunte o statuie, care a costat suma cu care s'ar fi putut clădi o școală sau un spital mare, — și care statuie înfățișează cunoscută, banala și plicticoasă scenă a aceluiaș soldat care cade, pe când patria (de ce oare patriile toate sunt așa de pieptoase?) îl susține, arătându-i un punct în spațiu, fălfăind în aceeași vreme steagul cunoscut... În una din zile, poposind în preajma statuei, am rămas adânc măhnit de depozitele de murdărie umană și animală care din belșug era răspândită în jurul ei... Indignat, am atras atenția conducătorilor asupra acestei impietăți, dar răspunsul fu: „ce să facem domnule, — să punem gardiștii s'o păzească?!...“ și omul a dat de așa fel din cap, încât am înțeles că în sine își zicea: „cine dracu le-a mai dat în gând să ne lase pe cap așa pacoste!“

Căci am avea totuși o slabă mângăiere, dacă, în adevăr statua, ar constitui, prin prezența ei, o cât de slabă lecție cetățenească sau patriotică, — adică, dacă tinerimea și copilăretul s'ar ridica în atmosfera de idealism, devotament, sacrificiu, pe care „molamentele“ ar radia-o în jurul lui.

Trebue să îndepărtăm, desăvârșit, această iluzie. Nici o lecție de nici un fel... De ce am ascunde adevărul... Dar nici chiar ceva mai puțin: nici chiar amintirea celor scriși pe soclu, nu o îndeplinește monumentul. Cei duși sunt uitați, — și sunt uitați tocmă din cauza statuei. Omul, practic din felul lui, — și cătuși de puțin dispus să-și tulbure în fiecare zi rostul tihnei lui cu aduceri aminte supărătoare, și-a zis așa: „bine, trebue să ne dăm obolul nostru pentru cei morți, iaca dăm!... Trebue să facem pomenirea eroică a lor, iaca o facem: le scrim numele cu poleială de aur pe piatră de marmoră, — trebue să-i pomenim la ziua tuturor sfinților, iaca îi pomenim; dar cine ni-ar putea cere mai mult?!...“ și, odată îndeplinită această — să-i zicem — formalitate, omul nostru este chit cu cei duși și cu amintirea lor: monumentul zace netrebnic în dosul gârduțului de șipci, începându-și iremediabila lui năruire...

Firește că-i mult mai practică, mai lesnicioasă, și mai eftină, această pomenire a acelor care și-au dat pentru noi tot ce-au avut ei mai de preț: viața, de cât o neconținută pomenire plină de pietate, în adâncul sufletelor, fără „molamente“ în afară. Monumen-

tu este sarbădul semn al unei lepădări de grijă, prea apăsătoare dacă ar trebui să fie numai sufletească. Cu monumentul, cu alte cuvinte, scăpăm eftin de îndatorirea de recunoștință față de cei ce nu mai sunt.

Am făcut monumentul, — și cu el am rescumpărat liniștea noastră sufletească, tulburată de grija celor morți. Monumentele noastre sunt practice. Din acest punct de vedere și-au ajuns scopul, aducând liniștea în suflete, și adormirea dacă nu chiar moartea unor aduceri aminte de nemernicie sau de lașitate.

Calea cealaltă, a ridicării monumentelor în suflete, firește că-i mai grea. De pildă să-ți faci din amintirea celor jertfiți, un îndreptar de viață cumpătată și morală. — să ai totdeauna în fața minții, în clipele grele de hotărâre, icoana vre-unui scump dispărut, și să făptuești ca și cum el ți-ar fi alături, — iar în preajma vreunei nemernicii, să ne amintim că noi trăim și ne bucurăm, pe jertfa celor ce nu mai sunt și avem îndatorirea, ca în schimbul vieții ce ni s'a cruțat, să fim vrednici de jertfa făcută, — să creștem ordraslele, arătându-le mereu chipurile celor morți, devenite icoanele noastre din zilele de acum, — să ridicăm pe pârghia sufletească a morților, generațiile de mâine, mai vrednice, mai înțeleghătoare, mai iubitoare de neam și de țară, de cât cea de azi, care face monumente, dar își deșartă sufletul pentru o viață lipsită de ideal și fără rost. De sigur, o astfel de recunoștință e mult mai grea decât ridicarea unei statui reci, fără senz și fără consecințe, de cât doar aceea de a servi de vespasiană căinilor sau de lepede de dormit vagabonzilor.

Stăteam odată de vorbă cu un modest dascăl rural, care era chinuit de gândul cum ar putea întreține mai bine cultul morților, — și, el era pe jumătate câștigat de gândul de a ridica o statuie în preajma școlii. Atunci, stând amândoi pe prispă în fața soarelui care apunea domol pe zare, i-am spus frățește și din suflet, dascălului rural:

„Nu, dragul meu, — nu face statuie... E o greșală. Statuia are rost până o faci; — după ce-o ridici, — e o înșelare... Nimeni nu se mai uită la ea și nici nu se mai întreabă ce rost are.

Ci iată ce-mi spune mie sufletul acum că e mai bine: fă o placă de aramă, pe care, simplu, să fie scrise deslușit și deajuns de mare, numele celor pieriți din sat... Această placă zidește-o în vestibulul școlii, pe peretele din față, — cine va intra să dea, fără voe, cu ochii de dânsa. Deasupra ei, la mij-

loc, să atârne o candelă simplă, care să ardă, ca și focul Vestalelor, neconținut, zi și noapte, mereu... Iar acest foc să-l întrețină copiii: în fiecare zi, candela să fie întreținută de un copil... Așa de sfântă să fie grija candelii, în cât copilul care ar fi uitat să o îngrijească la rândul lui, să se simtă cel mai nemernic... Și această placă și această candelă să fie privite ca și un altar: oricine va intra în vestibulul școlii, să-și ridice căciula de pe cap și să facă semnul crucei... Iar tu, în fiecare zi, după ce copilul rânduit va zice „Tatăl nostru“, pune-l să mai facă o rugăciune pe care o vei alcătui tu, în care să se zică: „Doamne Dumnezeu meu, fă-mă vrednic de jertfa celor căzuți în război pentru noi...“ La zile mari, fără prea multe steaguri și mai ales fără cuvântări oficiale, adună, după slujba bisericească, pe copii în fața plăcii de aramă și acolo, simplu, dar cu gene înrăurate, vorbește-le ce știi despre mucenicia noastră din vremea războiului cel mare și greu arătându-le cum trebue să trăim noi, cei de azi, pentru ca jertfa celor duși, să nu fie zadarnică, prefăcându-se în blesteme, care ne vor urmări și dincolo de groapă... Nu, dragul meu, nu face statui de piatră nemernică, măcinată de caută de a statornici în suflete. o creploi și necerțitate de oameni, — ci dinț și un îndreptar!“

Nu știu dacă dascălul acela a făcut așa, — dar bine îmi aduc aminte, că așa i-am spus....

Al. Lascarov-Moldovanu

Epigramă

Tot d-lor Ulmu, Ploșor, etc., dela Craiova.

*Putem glumi, dar nedreptatea
Nu-mi place: vă declar, că eu
O clipă n'am voit nici vreun
Să vă contest... copacitatea.*

Acelorai.

*Au fost și alte vegetale
În câmpul nostru literar;
Și nu copaci, ci doar o Creangă
Din vastul codru popular!*

Unui conferențiar.

*Mergea atâta lume 'n grabă,
Că m'am simțit și eu atras —
Ș'am ascultat pe-un belfer gras
Cetind o conferință slabă.*

Unui dascăl.

*Modest, declară pe la cursuri,
Că e un învățat pedant.
Mai generoși, ascultătorii
Susțin că-i chiar... quadrupedant.*

V. Bogrea.

DISCUȚII LITERARE

Ștefan Meteș: „Regele Ferdinand al României“

D-l Ștefan Meteș, directorul Arhivelor Statului din Cluj, care onorează de atâta vreme revista noastră cu distincții și statornicie sa colaborare ni-e cunoscut prin valoroasa sa activitate de istoric și prin sinceritatea atitudinii sale bisericesti și politice. Personalitate încheagată armonice printr'o vastă cultură și printr'o superioară educație morală, d-sa este un modest și nepregătit lucrător în vastul atelier al științei românești. Contribuția sa de competență a fost prețuită și omagiată de cel mai înalt for al culturii naționale de Academia Română, care-l numără cu cinste între membrii săi. Lucrările d-sale aparute până în prezent s'au învârsit cu toată autoritatea și au intrat în bibliografia noastră istorică, învestite cu un incontestabil merit. Ultima sa lucrare închinată vieții și personalității gloriosului nostru rege și care este cea dintâi biografie sistematică și complexă a primului rege al României, subliniază omagial munca și talentul de istoric consacrat al d-lui Meteș.

Cel dintâi biograf al marelui savant, N. Iorga, a avut cinstea să fie cel dintâi biograf al marelui rege al românilor.

Iesită din prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani a M. Sale, lucrarea d-lui Meteș, are un caracter comemorativ, dar și un afirmat caracter documentar. Evocând fapte, gesturi și atitudini din viața regelui și a familiei Sale, autorul trage dimensiunile auguste ale unei personalități excepționale care și-a trăit viața intens și și-a făcut datoria eroică, care a suferit pentru un mare ideal și s'a bucurat de izbândirea lui.

Cei 10 ani de domnie sunt un vast capitol de istorie prin actele mărețe deschizătoare de perspective victorioase, săvârșite de M. Sa, întru realizarea unei incomensurabile opere de progres național, politic, social și cultural în țara noastră. D-l Meteș, a înmărit lucrarea sa în 12 capitole în care încadrează toate activitățile săvârșite și patronate cu idealism și devotament de Regele nostru bun și jertfelnic: „Tineretea prințului Ferdinand“, „Principele Ferdinand moștenitorul tronului“, „Regele Ferdinand al României în 1914—1916“, „Regele Ferdinand și războiul pentru unirea tuturor Românilor“, „Regele Ferdinand și armata românească“, „Regele Ferdinand și țărăimea românească“, „Regele Ferdinand și muncitorimea românească“, „Regele Ferdinand protector al culturii și științei românești“, „Regele Ferdinand,

biserica și clerul românesc“, „Regele Ferdinand în provinciile liberate“, „Regele Ferdinand și politica externă a României“, „Regele Ferdinand și partidele politice din România“. Din toate acestea se desprinde cu evidența unei certitudini marea și pasionată iubire a Regelui pentru neamul și țara noastră. Democrat în cel mai superior înțeles al cuvântului, viteaz în cea mai integrală accepțiune morală, cult și inițiator de cultură, filantrop și geniu politic, cumpănind cu înțelepciune realitățile vieții de stat și orientând împrejurările atât de nesigure ale vieții politice actuale spre armonie și echilibru. M. S. Regele Ferdinand ajutat de devotamentul augustei Sale Regine, s'a impus țării și poporului Său cu prestigiul unui domn pentru care o viață omenească e prea

scurtă ca să-și poată încheia în cadrele ei limitate o carieră de perpetue creațiuni și un entuziasm deschizător în permanență de alte și alte zări. Cartea d-lui Meteș pune în relief toate marile însușiri ale Regelui nostru și este o prețioasă contribuție la istoria dinastiei noastre scumpe.

Ea n'ar trebui să lipsească din nici-o casă unde o minte românească poate urmări și lămurii slova scrisă, ca orice suflet din țara noastră să vadă și să se încredințeze de ce rege providențial ne-a învrednicit Dumnezeu, mai ales în aceste vremi când dărâmatorii de conștiințe sunt mai mulți decât cei ce le zidesc.

Noi mulțumim din tot sufletul, bunului și harnicului nostru prieten și colaborator pentru opera înfăptuită cu atâta măiestrie și urăm Regelui Nostru, bun și mare, încă mulți ani de domnie și de izbândă.

Prof. Dr. Gr. Cristescu

Bucura Dumbrovă

Subt acest pseudonim, se ascundea până mai eri, pentru lumea noastră literară, d-șoara Fani Seculici; tot atât cât peste numele ei original, pseudonimul aceasta, nu puțin înrăurit de Carmen-Sylva i-a procurat nu numai gloria, dar și satisfacția sufletească de a fi simbolizat bucuria vieții în mijlocul unei naturi, pe care a știut s'o iubească și pe care a căutat s'o înțeleagă.

Indiferent dacă romanele sale „Haiducul“ și „Pandurul“, au fost scrise original într'o limbă străină și la început, pentru străini; ele au isvorât dintr'o adâncă cunoaștere a sufletului românesc, dintr'o cinstită documentație a istoriei noastre naționale, dintr'un dar de plasticitate literară, în evocarea trecutului nostru peste care autarea n'a aruncat snobismul atâtor străini, cari vorbesc de noi, gândindu-se la ei, ci, s'a gândit numai la noi, vorbindu-le lor. Deaceea cărțile ei, tălmăcite din limba germană în limba română vorbesc ca pentru noi. Deaceea generații de tineri, le vor ceti și le vor răsčiti încă cu drag și cu folos.

Multiplacitatea aspectelor pe cari le găsim în acest suflet de femeie, plin de atâta robusticitate, i-a creat o varietate de activități.

Dela contingentele istoriei, în care documentul îi înfrângea fantazia și până la sinuozitățile capricioase ale potecetelor din munți, unde realitățile brute îi împinteneau fantazia, ca să urmărească înălțimile piscurilor, o adevărată admiratoare și îndrumătoare

pentru alții, prin cărți și prin fapte în tainele naturii; dela înțelegerea adâncă a Bibliei, pentru care nu cu puțin a contribuit la îndemnul unei traduceri originale și în limba română, până la practicarea evanghelică a binelei în opere de educație socială în folosul copiilor necăjiți și oropsiți de soartă, unde am cunoscut-o ca pe o prețioasă colaboratoare; în fine, în ultima-i ascensiune spre ideologia teosofică, care a pornit-o în drumul spre Orient, pretutindeni, Bucura Dumbrovă, era o personalitate, era o energie. Puteai să nu-i admii unele păreri; îi admirai totdeauna curajul și onestitatea gândirii și a faptelor ei. Am văzut-o în luna Mai trecut, în Cluj. Iși făcea un vis din călătoria pe care o proiectase spre India. O așteptam atâți, fiecare în felul său, ca să ne aducă și nouă lumină și căldură dintr'o altă viață...

I-a fost sorocit să moară pe drum, la întoarcerea din India, la răscrucea Orientului cu Occidentul, la Port-Said. Și câte nu ar mai fi avut Bucura Dumbrovă să ne spună și să ne scrie din patria înțeleptului Rabindranath Tagore! A murit, de sigur, nu când a vrut, — cine moare când vrea — dar a murit, poate, așa cum a dorit.

Vladimir Ghidionescu

ABONAȚII pot depune costul abonamentului la oricare bancă din localitatea lor pentru a ne fi transmis prin vre-o bancă din Cluj.

Studii importante despre Traci

Iată în sfârșit un învățat român, care se ocupă în special cu strămoșii noștri cei mai vechi și cei mai autentici, cu Tracii. Până acum tot ce știam despre ei pleca dela cercetările unor străini ca Forbiger, H. și R. Kipert, Tomaschek, Oberhummer, Patsch și Ribezzo. Deaceia recente publicații ale d-lui G. G. Mateescu, profesor în Cluj, ne bucură mult, fiindcă ele sunt rezultatul unor îndelungate și vaste cercetări științifice, pe cât de migăloase pe atât de temeinice, menite să răscolească adânc și să fructifice investigațiile istorice și arheologice relative la epoca antică a ținutului sud est european unde a viețuit sute de ani marele popor al Tracilor.

Încă din 1916 se văd preocupările serioase ale d-lui Mateescu, când publică articolul „Emendațiuni la C. J. L. în Buletinul Comisiunii Monumentelor istorice, VIII fasc. 33. Deatunci activitatea sa științifică a fost tot mai intensivă și ea s'a vădit apoi așa de strălucit acum în urmă în operele tipărite în limba italiană, cari i-au adus meritate elogii din partea celor mai valoroși erudiți ai Europei în această materie.

Lucrarea sa capitală, de-o extensiune neobișnuită, e cea despre „Tracii în inscripțiile din Roma“ publicată în Ephemeris Dacoromana, Anuarul Școlii Române din Roma, I, 1923 pp. 57—290. Pe baza izvoarelor literare și epigrafice, cercetând amănunțit și cu pătrundere o mulțime de nume personale și geografice, dovedește că elementul trac s'a întins în toate părțile Peninsulei balcanice, în Macedonia, Peonia, Dardania, Moesia superioară și peste riul Axios. De atâtea ori dă explicații și rezultate noi, cari vor rămănea. Insuși cel mai mare istoric de astăzi al Imperiului roman, savantul italian Gaetano de Sanctis găsește aceste cuvinte de bună prețuire: „Studiul foarte mare al d-lui Mateescu, „Tracii în inscripțiile din Roma“ e o culegere foarte îngrijită de materiale, care dă o importantă contribuție pentru istoria romanizării provinciilor și pentru reacțiunea pe care provinciile mai mult sau mai puțin romanizate o exercitară asupra poporului roman și a alcătuirii sale etnice“ (în Rivista di Filologia classica, LIII. Torino, 1925 p. 452).

În același Anuar al școlii române din Roma, vol. II publică studiul: Nume trace în teritoriul scito-sarmatic, iar în Dizionario epigrafico al lui De Ruggiero din Roma tipărește articolul despre divinitatea tracă Jambadules.

De curând a apărut în „Anuarul Institutului de Istorie Națională“ din Cluj vol. III, 1925 pp. 377—491 (și un tirajiu aparte p. 115) un alt studiu prețios al d-lui Mateescu: Granița de Apus a Tracilor, contribuțiuni toponomastice și epigrafice. Aici, pentru a dovedi și mai pe larg expansiunea poporului trac, reia „problema urmelor trace dincolo de hotarele geografice ale Traciei, căutând să alegă printre numeroasele alte nume de localități, grecești și ili-

rice, numai pe acelea, care poartă pecetea caracteristică a toponomasticii trace sau prezintă mai apropiate analogii cu aceasta.“ Răzimat pe cercetarea atentă a unui număr bogat de nume toponimice și onomastice găsește Traci, și în veacul al III-lea după Christos, în următoarele regiuni și orașe din anticitate: în Peninsula balcanică, Macedonia centrală și vestică, Pieria, întreprinderile Axios și Strymon, apoi în Mygdonia, Tesalonic, Chalcidica, Crestonia, Bissalția, Edonis, Odomantica, Serhae, Amphipolis, Philippi, Sintica, Peonia, Dardania, Moesia superioară, Naissus, Remesiana, Aquensis și valea Timocului. Stabilește că din cele 69 numiri de castele în

Dardama date de Procopiu, cel puțin 36 sunt tracice. Acest rezultat se poate socoti nu numai nou, ci și definitiv câștigat în parica cea mai mare, dacă nu în întregime pentru știință.

Din aceasta lucrare a d-lui Mateescu se vede cum neamurile trace au înaintat până la Adriatică, fiind ele elementul autohton al peninsulei, peste care au venit Ilirii, cu cari se pare că Tracii aveau înrudiri de limbă.

Lucrările acestea științifice de o valoare deosebită sunt o dovadă precisă despre ceea ce știe și poate da în specialitatea sa d. Mateescu, care ar face onoare unei catedre de profesor la oricare Universitate din țara noastră.

Stefan Metes

Membriu coresp. al Acad. Rom.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

POVESTE DE IARNĂ

comedie în 5 acte de Shakespeare

Măreață împărechere de contraste și comprehensivă facultate de spirit! Cel mai adânc strătuitor al realului este, în același timp, și cel mai îndrăgostit adorator al basmului; cel mai ascuțit spirit de analiză a manifestărilor sufletului, sub stăpânirea despotică a conștiinței suverane, în îngrădirea logică a contingențelor realității, alătura de cea mai mișcătoare înțelegere a manifestărilor neîngrădite de nici o logică ale visului.

Shakespeare are o serie întreagă de comedii, în cari jocului său de fantazie nu i-a scos nici o piedecă în cale — nici chiar aceea, socotită îndeobște indispensabilă, a legilor dramatice, pe cari le-a înțeles așa de profund în toate tragediile lui. Sunt comediiile cu erzii desprinși din atmosfera străvezie a basmului, cu puteri suprapământene, cu acțiuni supraomenești, a căror joc de viață ni l-a înfățișat totuși, uneori, cu atâtea verosimilitate, ca în partea întâi a acestei „Povești de iarnă.“ El însuși n'a uitat să ne prevină despre libertatea pe care și-a permis-o în alcătuire, acestor opere, țesute cu motive de împrumut adesea, scriind într'un prolog despre comediiile sale: „Nu căutați o compoziție exactă în ele, un interes unic cu o dezvoltare gradată, gospodăria savantă a unei acțiuni bine pregătită și bine urmărită. Eu am înaintea mea nuvele și romane din cari taiu scene. Puțin mă interesează sfârșitul, eu mă amuzez pe cale. Imi place drumul, nu sosirea. Apoi e de lipsă oare să pășim așa de drept și așa de iute? ... Adevărata comedie este o operă. Ascultăm în ea sentimentele fără a căuta prea mult după intrigă. Urmărim melodiile duioase sau veșele fără să ne gândim că ele intrerup ac-

țiunea. Cu muzica visăm; cu încerc să vă fac să visați cu versurile.“

Această lume miraculoasă a fantasticului o avem și în „Poveste de iarnă“, dar nu de o esență așa de pură ca în „Visul unei nopți de vară“, cea mai mult impregnată de poveste dintre toate comediiile lui Shakespeare. Ca într'o împărăție a visului, timpul, personificat, apare să ne anunțe salturi de decenii, iar împărățiile se învecinează fără a ținea seama de contingențe geografice. Copii de împărați, dați pierzării de mânia pornită a unui dintre cei doi soți și mântuiți de un cioban prost, dar bun la suflet; ființe iubite, împinse la moarte din aceeaș pornire a unui moment de ură nesocotită, cari înviază după ani de zile, spre bucuria tuturor; și câte „imposibilități“ de felul acesta n'am mai putea cita. Este cași când ai asculta o poveste, sau ai urmări încheierea unui vis îndelungat.

Dar noi nu înțelegem poveștile, nu ne amuzăm de visuri, și — spectacolul n'a plăcut. Unii dintre spectatori se întrebau îngrijorați la sfârșitul părții întâi, — prin moartea fictivă a reginei, — că unde-i „comedia“ anunțată. Întăiele șase tablouri nu le dăduse nici nu prilej să rădă. Alții căutau verosimilul din imbinarea nesfârșitului număr de tablouri — ce se succedau cu atâtea grabă — cu aceeaș pedanterie critică. Și iarăș alții verificau legile tehnicii dramatice, spre nenorocirea bietului Shakespeare.

Să însemnăm că la acest eșec a contribuit într'o oarecare măsură și insuficiența pregătirii spectacolului, vădită prin poticnirea câtorva titulari ai rolurilor de frunte. Am admirat totuși arta desăvârșită a d-nei Olimpia Bârsan, gingășia d-rei Cronvald și eforturile inteligent susținute ale d-lor Dimitriu, Psatta (până la un loc), A. Popovici, V. Vășilescu și Potcoavă.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE**Tribuna Românilor de peste hotare,**

Alături de „Peninsula Balcanică“ ce apare tot la București, „Tribuna Românilor de peste hotare“ este expresia vieții și a aspirațiilor fraților noștri din sudul Dunării, împrăștiată răsfeți prin toate statele din Peninsula Balcanică. Sunt și ei o minoritate în țările printre ai cărora cetățeni se numără, formând mai ales o populație de păstori și agricultori sau pescari, după regiunea geografică pe care o locuiesc. O bună parte dintre ei, în Bulgaria, sunt orașeni cu îndeletniciri de negustorie pentru care au înclinări înăscute rare. Dar în majoritatea lor, mai ales cei din Jugoslavia, aliata noastră politică și cei din Grecia, a cărei mișcare de emancipare politică din veacul trecut a adăpostit-o țara noastră, sunt una dintre minoritățile cu cele mai puține drepturi de viață economică și culturală asigurate de Statul stăpânitor asupra lor. Vina pentru aceasta o poartă în mare măsură Statul nostru, care cunoaște prea bine revendicările minorităților din propria-i viață politică și totuși prea puțin se știe face apărătorul lor când e vorba de fii de același sânge, cari sunt cetățeni ai altor țări. Fiecare număr din aceste două reviste sunt o muștrare pentru desinteresul nostru, al celor liberi, față de frații noștri lipsiți de o independență politică.

Revista Universitară (I, No. 1.) — O revistă bine îngrijită de cultură generală redactată de Cercul studențesc ilfovean. Scopul ei este: pe deoparte să oglindească activitatea studenților pe tărâm cultural, iar pe de altă să contribuie la generalizarea cunoștințelor studențești. N-rul cu care pornește la drum aduce, — pe lângă o selecționată contribuție a studenților: literatură, artă, filosofie; îngrijite dări de seamă — un articol al d-lui Rădulescu-Motru: „Filosofia românească“, interesant prin felul cum pune problema apariției și dezvoltării unei „conștiințe“ filosofice originale românești, de care are atâtea nevoie nația întregită care vrea să tragă greu în campania culturii europene. Am avut până acum câteva serioase publicații filosofice; acestea nu înseamnă însă o conștiință filosofică românească. Filosofia este totdeauna legată de o personalitate iar personalitatea își are rădăcinile adânc înfipte în solul nației căreia îi aparține. Atât statul cât și societatea noastră, în frunte cu Academia au contribuit cu foarte puțin la formarea unei conștiințe filosofice la noi, din mediul căreia să apară apoi personalitatea filosofului. Publicității ar avea marea datorie să îndrepte societatea românească spre rostul unei filosofii românești, prin care nu se înțelege numai decât naționalism — care e mai mult politică, decât filosofie — ci altceva, mai mult: „Prin filosofie românească înțelegem: argumentarea sistematică prin care o conștiință formată în mediul poporului românesc ajunge să-și împace în mod sincer, adevărurile dovedite de știință cu credințele tainice ale experienței proprii; adică este reflexiunea începută asupra celor ce se dau ca sigur știute,

și adusă la o gândire unitară cu conștiința de sine a omului produs de mediul românesc... Filozofi români, departe dar de a fi toți aceia cari scriu românește, sunt numai aceia cari prin experiența și conștiința lor internă, ajung să unifice știința timpului lor cu credințele tainice isvorite din experiența neamului românesc întreg“.

CONCERTE

Ultimele două săptămâni au fost bogate în evenimente artistice. Astfel am avut frumosul concert al apreciatei noastre cântărețe Aca de Barbu, despre a că-

rei calități vocale e inutil să întretinem publicul care o aplaudă la fiecare ocazie; concertul alor doi tineri cântăreți de talent: tenorul Iacob în plină ascendență vocală și baritonul Căldăraru care dispune de una dintre cele mai frumoase (dar încă nu îndesul de cizelate) voci bărbătești din Cluj. Tot săptămâna trecută a avut loc și o producție a conservatorului, cu ocazia căreia am remarcat la pian pe d-ra M. Ghiulea, care a executat excelent bucăți din Chopin; din clasa de canto pe D-na Florica Istrat-Crișan și M. Bănescu, iar dela dramă pe d-nele Tatu, Rusu și D-ra Sili Munteanu

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ**Academia biopolitică**

Biopolitica sintetizează o serie de doctrine, cari puse în slujba tuturor resorturilor vieții de stat asigură cetățenilor o prosperitate optimă iar poporului român i se dă puțință să se desvolte și să se înmulțească în măsura calităților sale. Cadru de activitate biopolitică cuprinde toate ramurile vieții publice și în realizările sale practice se rezază în puterea executivă, creatoare și constructivă a tuturor departamentelor ministeriale. Dar biopolitica pretinde cunoașterea temeinică a o mulțime de amănunte tehnice și principii fundamentale, fără cari acțiunea factorilor conducători nu poate fi încununată de rezultate drept proporționate cu măreția concepției. Educația biopolitică urmează să se facă într-o mare instituție centrală, care s'ar numi — după profesorul Dr. Moldovan Academia Biopolitică — și unde s'ar concentra nu numai medicii puși în serviciul igienei preventive, ci și toate acele elemente intelectuale, în mâna cărora este încredințată gospodăria sanitară și administrativă a orașelor și a județelor, justiția țării, edilitatea publică instrucția și educația tineretului, politica etc. Academia biopolitică va fi focarul acelei colaborări intime dintre știință și viața practică, prin care se poate asigura în cel mai echitabil mod remedierea acelor inexorabile nevoi ale poporului nostru, cari nu-i permit să se ridice la înălțimea, pe care o merită. Programul Academiei biopolitice — a cărei realizare dorim să ne-o aducă viitorul apropiat — este detaliat în cea mai recentă broșură din biblioteca eugenică și biopolitică a „Astreii.“

Salvați Maramureșul

Un colț de țară e primejduit. Alarma s'a dat de nenumerate ori. Maramureșul nostru, zidul de miază noapte al cetădelei românismului ciscarpatin, se năruie. Maramureșenii n'au avut parte să se bucure într-o măsură destul de largă de binefacerile culturii românești și la bezna întunecului minții se adăogă viermele care roade adânc în trupul sănătos altă dată al pionierilor nordici ai neamului nostru. Inimosul Dr. Vasile Ilea din Sighet ne aduce o tristă solie, a căreia adâncă durere ar trebui să miște chiar și cea mai împietrită nepăsare față de soarta fizică a fraților

noștri. Alcoolismul și sifilisul băntuie cu furie. Rândurile victimelor se îngroașe fără întrerupere. Afirmatia isvorăște din realitatea stării sanitare. Maramureșul, din cauza configurației sale geografice e mai greu abordabil decât alte provincii românești și faptul acesta face ca el să pară rupt de restul trupului țării. Să nu lăsăm să se acrediteze aparența aceasta. Solicitudinea oficială și grija particulară trebuie să îmbrățișeze nevoile maramureșenilor cu mai multă bunăvoință decât pe a altor frați mai ajutoși prin vecinătăți avantajoase și prin mijloace culturale mai înaintate. De aceea cu atât mai mult suntem datori să punem umăr la umăr și să salvăm Maramureșul.

Pictura în sprijinul igienei.

Nu e de prisos să mai spunem încă odată, că în materie de propagandă igienică acele mijloace au mai multe șanse de a da roade mai imediate, cari apelează la simțuri, a căror perfecțiune permite înregistrarea mai profundă a noțiunilor afișate prin grai viu, prin scris sau pe altă cale. Desigur, că acționând prin mijloace grafice fructul străduințelor noastre se coace mai repede și poate fi cules cu mai mult spor de cei pe seama cărora e menit să ajungă la maturitate. O zicală spune, că vorba intră pe o ureche și iese pe cealaltă. Pentru un om puțin instruit zicala aceasta se poate aplica aproape pe deantregul. Conferințele sunt făcute pentru oamenii înzestrați cu mai mult discernământ.

În clasele muncitorești — agricole și industriale — unde inteligența înăscută n'a fost sprijinită ca să se poată înălța la nivelul, pe care ni-l poate asigura instrucția școlară, zic în aceste clase, când vrem să facem propagandă, ne adresăm simțului vizual.

Imaginea se întipărește mai aânc în materia cerebrală și lasă urme, indelebile uneori. Condușă de adevărul acesta nestrămutat, „Astra medicală și biopolitică“ va deschide în curând un concurs cu premii pentru pictorii din întreaga țară, în vederea selecționării unei serii de planșe de propagandă contra sifilisului, tuberculozei și alcoolismului cari să fie difuzate pretutindeni, ca un avertisment perpetuu contra acestor plăgi sociale.

Dr. Aurel Voina

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

ION LUPAȘ — ZIARIST

Se 'mplinește un sfert de veac de când d. Ion Lupaș, a început laborioasa activitate ziaristică. Este un moment însemnat când societatea românească este îndatorată a-și aduce aminte de multul folos public rezultat de pe urma unui condeiu neodihnit, care a predicat de pe tribuna presei cu aceeași înflăcărare și iubire de adevăr ca și de pe amvonul de preot. Curajul opiniilor și l-a plătit părintele Lupaș și cu temnița ungurească.

D-l Ion Lupaș a semnat articole în mai toate organele de presă de dincoace de munți, pentru cărturari și popor. Dar d-sa a scris mai mult în mod anonim. „Tribuna“ și „Românul“ a publicat un mare număr de articole neiscălite. Presa noastră din Ardeal n'a fost făcută numai de gazetarii profesioniști cari nu mai aveau altă în-deletnicire (numărul lor fiind destul de mic), ci și-a luat vigoarea și avânturile din colaborările externe regulate ale unui însemnat mănunchiu de cărturari, în care personalitatea d-lui Ion Lupaș își are locul său bine reprezentat.

Omul de știință Ion Lupaș, încununat cu titlurile oficiale cunoscute: membru al Academiei Române, profesor universitar, oratorul distins și teologul de frunte, este în drept în egală măsură să-și dea și titlul de ziarist. Sindicatul presei ardeleni l-a proclamat dela început ca membru de onoare al său.

Credem că societatea românească îi va face o sărbătorire meritată cât de curând. Cu acel prilej, revista noastră își va face o plăcută datorie să vorbească în mod detaliat despre o activitate publicistică de primul rang, cu atât mai mult cu cât d-sa este din cealaltă dinții al apariției noastre membru al comitetului de direcție și a ilustrat cele mai numeroase pagini publicistice ale d-sale în ultima vreme. Vom participa la serbare cu toată inima și înțelegeră.

Horia Trandafir

Intrevederea dela Timișoara. — În săptămâna aceasta și-au dat întâlnire în capitala Banatului celui mănos cei trei miniștri de externe ai Micii Antante. Intrevederea a durat, o singură zi; cu toate acestea a trezit un interes european, dovadă că în Timișoara și-au făcut apariția peste 50 ziaristi străini. Scopul întrevederii a fost o revizuire a situației politice mondiale și fixarea unei atitudini comune față de evenimentele așa de importante ce se petrec în Germania, Ungaria și alurea. După „Prager Presse“ întrevederea și-ar fi pus următoarele probleme: pactul regional, colaborarea Ger-

maniei în Soc. Națiunilor și atragerea Statelor-Unite și Rusiei în sfera S. N., desarmarea și peste tot consolidarea păcii în Orient. I se atribuie Timișoarei rolul unei mici Locarno. În răsturnarea generală de astăzi o colaborare fermă a statelor Micii Antante poate da excelente rezultate pentru pacea lumii neliniștite.

Cursurile d-lui N. Iorga, la Sorbona. — Într-o vreme de uriașe înclăștare a partidelor politice din țară în preajma alegerilor comunale, savantul profesor își continuă la Paris cursurile anuale obișnuite. D-l Iorga, sporește prestigiul științific peste hotare și restaurează încrederea streinătății în România. Multele greutăți interne, pricinuite și de devastările războiului și de lupta fratricidă de după războiu, vor putea fi învinse pe măsură ce streinătatea ne va privi ca popor civilizată și dornici de știință, și cu cât se vor așeza în moravurile noastre mai multă urbanitate și mai mult respect al opiniilor. D-l Iorga îndeplinește un însemnat oficiu de reabilitare a noastră și țara nu-i poate fi decât plină de mulțumire pentru aceasta.

Pregătirea ziaristului. Sindicatul ziaristilor din București în adunarea generală ținută zilele trecute a discutat și problema pregătirii științifice a ziaristului, fără însă să se oprească la o soluție definitivă. Și nici nu putea lua o hotărâre în cadrul discuțiilor generale obișnuite în aceste adunări. Problema, mai ales în capitala țării noastre, unde breasla gazetărească pe lângă personalități de mâna întâia, pe lângă ziaristi culți și onști, cuprinde și atâtea elemente lipsite de cea mai elementară cultură și de cea mai mică onestitate, comportă discuții temeinice.

Noțiunea de ziarist este demonetizată la noi în țară, chiar pentru faptul că au putut pătrunde în sanctuarul presei elemente cari au naufragiat în alte cariere. Tendința de ridicare a breslei chiar pentru aceasta trebuie nu numai salutată cu entuziasm, ci și sprijinită și imitată.

Sperăm că ziaristi bucureșteni vor ști găsi modalitățile de ridicare a prestigiului ziaristilor, nu numai prin zăgăzuirea intrării în Sindicate a nechemăților, ci și prin eliminarea lor — chiar pentru faptul că nu sunt membrii ai sindicatului — din redacții. Exemplul gazetelor ungurești din Ardeal la cari sunt primiți numai membrii Sindicatului Presei, ar putea fi imitat și de editorii ziarelor bucureștene. Dacă nu vreau — condiția trebuie impusă prin contract colectiv.

Alegerile comunale. De câte-va zile a început cu febrilitate campania electorală în vederea alegerilor comunale. S'a făcut deci primul pas pentru normalizarea vieții orașelor țării. Reintrăm în normal, încetul cu încetul. De dorit ar fi ca noile consilii să poată lucra în cadrul unei legi mai descentralizatoare, care dă mai multă autonomie mai ales gospodăriilor sătești, unde e păcat să introducem politicianismul, prin dependența de București (recte guvern) a tuturor chestiunilor de gospodărie rurală, de importanță pur lo-

cală. — În privința listelor depuse ne bucură faptul că pretutindeni s'au putut încheba liste cari prezintă garanții suficiente pentru democratismul lor.

Mamele germane pentru Romain Rolland. Marele umanitarist și scriitor francez a împlinit decurând 60 de ani de viață. Cu această ocazie o societate a mamei germane i-a prezintat omagiile ei, dimpreună cu o sumă mai mare de bani, adunată prin colectă publică, cu rugămintea de a fi donată de Romain Rolland pentru refacerea unui sat francez distrus de germani în timpul războiului.

Gestul mamelor germane cuprinde o adevărată semnificație pentru cei ce sunt dornici să vadă înflorind și în Germania ideea păcii și a concilierii.

Ungaria viesparul Europei. — Ungaria magnaților și latifundiarilor a recurs la o metodă drastică pentru a provoca ruina țării lor sucesoare: în mod sistematic le sabotează finanțele prin falsificarea bancnotelor. Deja din 1921 începe să se date la iveală planul infern: s'a încercat falsificarea de monedă cehoslovacă, jugoslavă, română, franceză. Astfel Ungaria devine un viespar periculos. Aventurierul conte Windischgratz declară în mod deschis, că „patriotismul“ său l-a îndemnat la aceasta. — Este ora supremă ca democrația ungurească să se constituie grabnic și să însănătoșeze viața publică viciată și roasă până în măduva oaselor de concepția clasei posesoare în dăuna mulțimilor. Numai astfel ungerii ar putea împiedica un amestec exterior pentru a pune capăt crimelor de felul celor încercate cu falsificarea de bancnote.

Problema unei noi Universități. — S'a pus acum câtăva vreme în discuție problema unei a cincea universități românești. S'a vorbit atunci de cererea Craiovenilor de-a adăposti ei noua instituție științifică. De data aceasta înregistrăm o altă părere emisă tot de craioveni, prin revista „Năzuința Românească“, în sensul de a se completa facultatea de politehnică a Timișoarei, cu facultăți de drept, litere, științe și apoi de medicină, pentru a avea în capitala Banatului și a Olteniei un nou focar de cultură românească. Propunătorul subordonează deci interesul local al Craiovei, interesului general al românismului, de-a face din Timișoara un centru cultural românesc. Luăm notă cu satisfacție.

Au apărut:

ISTORIA LITERATURII ROMANEȘTI de N. Iorga, vol. I. Ed. II. revisuită și larg întregită. București, editura librăriei Pavel Suru. Calea Victoriei 73. Prețul lei 200.

SOCIOLOGIA GENERALA de prof. univ. Traian Brăileanu, Cernăuți 1926. Prețul lei 140. Se poate comanda la redacția „Societatea de mâine“.

Sub tipar:

Dr. Iuliu Hațieganu: SIPILISUL VISCE-RAL MEDICAL. Prețul lei 400.

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Conferința internațională a muncii. La sfârșitul luni Ianuarie a avut loc la Geneva ședința Consiliului de administrație supt președinția d-lui Arthur Fontaine. În această ședință s'a hotărât ordinea de zi a conferinței internaționale a muncii pe 1926: libertatea sindicală, asigurarea de boală și salariile minimale.

Aceste trei chestiuni deosebit de importante, au făcut obiectul unor vaste studii conduse de Biuroul internațional al muncii.

Discuțiile privitoare la aceste chestiuni și rezoluțiile ce se vor lua, în special în ce privește libertatea sindicală, vor interesa îndeosebi masele noastre muncitoare.

Autonomie și comerț. Acei cari susțineau autonomia căilor ferate între alte argumente aduceau și pe acela al elasticității economice. Se spunea că, dându-se căilor ferate autonomia, acestea ne mai având o direcție biurocratică, comerțul și industria vor fi mai bine servite.

Ce se întâmplă însă? Parcă e un făcut. De când s'a autonomizat această instituție curg dispozițiile cele mai vexatorii pentru industrie și comerț, și măsurile cele mai neprielnice economiei naționale.

Una dintre o mie. Un director regional „autonom“ dintr'o regiune de podgorii a luat următoarele stranii dispoziții: interzice depozitarea vinului în gări, impune depunerea scrisorilor de trăsură și a cauțiunii de 1500 lei de vagon înainte de a se aduce vinul în gară, și obligația ca vinul, să fie transportat de la podgorie la stație (e vorba de mii de litre) în 6 ore, adică just timpul reglementar dela punerea la dispoziție a vagonului și până la încărcare.

Leul scade. La Zurich leul a ajuns la 2,225 centime, și are încă tendința de scădere. Ce facem noi? Am regulat datoriile din afară, am restrâns până la sufocare circulația înlăuntru și totuși leul scade. Ni s-au oferit în ultimul timp împrumuturi externe foarte favorabile, după chiar aprecierea ministrului nostru de finanțe. Cu un împrumut extern am fi putut consolida și stabili leul. Și nu am folosit această cale. Ce se urmărește? Ruina deplină a

leului, scăderea lui lentă? Ce? Noi am ajuns să intrăm la gânduri rele!

Impozitul pe lux. Tot e bine când mai vin din când în când alegeri! Ca dar de alegeri guvernul satisface o veche cerere a comerțului și consumatorilor, anume: suprimarea impozitului pe lux și cifra de afaceri. Nu suntem contra impozitului pe articole de lux, din contra, însă modul cum se percepea era păgubitor pentru toată lumea. În primul rând Statul nu încasa nici 10% din impozitul plătit de consumatori. Nu putea exista un control sigur. Iar comerțianții supt veșnică amenințare de a fi găsiți în neregulă cu acest impozit, erau într'o veșnică enervare. În țara noastră un comerciant nu poate declara cinstit statului ce afaceri face. Impozitele sunt atât de mari, în cât fiecare ar trebui să se împrumute, sau să aducă bani din averea sa personală pentru a-și plăti în chip cinstit toate impozitele impuse de Stat.

Dela 10 Februarie s-au desființat impozitele pe lux și cifra de afaceri, înlocuindu-se aceste impozite, cum era firesc să se fi făcut mai de mult, cu: 1) un impozit pe articolele de consumație (de pildă licheururi fine), care se va percepe la locul de producție; 2) un impozit pe articolele importate ce se va percepe direct la oficiile vamale; 3) taxă statistică asupra beneficiilor brute realizate în comerț și industrie.

Pentru aceste schimbări însă comercianții nu se simt obligați față de guvern și nu au a mulțumi lui, ci Sfaturilor lor negustorești și Camerelor de comerț care au luptat cu îndârjire să obțină această dreptate în impozite.

Un mare triaj la Brașov. E vorba de un studiu, însă așa se încep toate lucrurile bune. Se va construi la Brașov un triaj important care va costa 400 mil. lei, și care prin mărimea și valoarea sa în circulație va egala triajele din Chitila și Ploiești.

Import de acid sulfuric. Chestiunea nu are nici o importanță generală. Ministerul de industrie, făcând să înțeleagă fabricile de acid sulfuric că, ne având completate instalațiile și o capacitate de producție destul de mare, nu pot satisface necesitățile

consumului intern, a găsit puțință să implice principiul încurajării industriei naționale, cu acela al protecției consumatorilor, și se va face un important import de acid sulfuric. E simplu. Importanța acestei chestiuni apare însă numai în comparație. Pentru ce nu se procedează la fel cu hârtia? Pentru ce nu se constată că fabricile noastre de hârtie nu sunt în stare, sau nu vor să fabrice cantitățile necesare consumului și să se îngăduie importul? Explicația acestei deosebiri în tratamentul diferitelor industrii trebuie căutată în altă parte. Ce legături sunt între fabricile de acid sulfuric și finanța liberală?

Scumpirea hârtiei. — Înregistrăm cu regret continuele urcări de prețuri la hârtie, ceea ce lovește din nou presa mai ales la noi în Ardeal unde în lipsa unor mase compacte de cititori la orașe, publicul este risipit pe mari întinderi și deci eforturile pentru o reușită a răsbaterii foi sunt mai intense și mai costisitoare. Orice năzuință de a da o presă îngrijită, în condiții de tehnică modernă, se izbește de noui greutăți. Autoritatea de stat în loc să pună stavilă acestor greutăți, stă pasivă și neglijează lucrurile. Ea ar avea mai degrabă alt rol mai ales în Ardeal, unde presa are un rol social și economic atât de important: să înlesnească tiparul. Dar autoritatea este compusă din oameni, iar oamenii nu sunt totdeauna la locul lor.

„Societatea de Măine“ roagă pe onorații abonați a considera ca o datorie a lor să achite abonamentul pe 1926, pentru a nu se stânjeni cu nimic avântul revistei și a cruța enorma cheltuială și răpire de timp cu inoportunele avizuri de restanță. Să nu se creeze nimeni dificultăți și să nu se complacă în situația incomodă de sarcină pentru revistă lăsându-se creditat de ea.

SOBE ARTISTICE DE FAIANTĂ

„N O R A“

SE POT COMANDA IN CLUJ CALIA REGELE FERDINAND No. 38

LA MAGAZINUL FABRICII „IRIS“

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

ACTIV **BILANȚUL GENERAL închis la 31 Decembrie 1925** **PASIV**

Cassa { Argint și diverse monete — — — 4.625.120 35			Capital — — — — — — — — — — — — — 12.000.000 —	
{ Aur monete — — — — — 126.400 237 87		131.025.358 22	Fond de rezervă — — — — — — — — — — — — — 97.742.937 07	
Lingouri de aur — — — — — 12.124.695 06		12.124.695 06	Fond pentru amortizarea imob., mobili- lierului și mașinilor de imprimarie 157.404.435 13	
Aur depozitat { Monete și lingouri — — — 515.179.980 41			Fond pent. asistența personalului Băncii 17.069.879 33	
{ Monete — — — — — 112.959 639 70		428.139.680 11	Fond de pensii și ajutor personalului Băncii — — — — — — — — — — — — — 23.078.663 55	
Stoc metallic: 6 900.479.982 63			Bilete Banca Națională f Emise a României în circulație în cassă și exp. 21306.577.136 1 180.207.130	
Disponibil, trate și bonuri de tezaur aur 6.333 815.369 59		6.333.815.369 59	Conturi crte. și recipise la vedere — — — — — — — — — — — — — 20126.370.006 —	
Portofoliu român { Centrala — — — — — 5.547 169 377 84			Reescontul anului viitor — — — — — — — — — — — — — 60 242.395 97	
{ Sucursale și agenții 2 878.225.826 49		8.425.395.204 33	Conturi diverse — — — — — — — — — — — — — 7.500.980.835 76	
Casele de împrumut pe gaj ale agri- culturilor și industriașilor — — — — — — — — — — — — — — — — —		117.830.068 56		
Împrumutul Statului de 1.600.000.000 (1914-1918) 1.024.600.000 —				
1.500.000.000 (12 Mai 1919) 1.493.756.364 71				
1.000.000.000 (16 Oct. 1919) 1.000.000.000 —				
2.500.000.000 (6 Ian. 1921) 93.008.083 86				
200.000.000 (1920 Băncii Pop) 150.000.000 —		3.761.364.447 57		
5.000.000.000 (11 Iun. 1920) 5.000.000.000 —				
2.500.000.000 (5 Ian. 1921) 2.025.991.421 43		7.025.991.421 43		
Împrumut pe { Centrala 151.947.600 —				
efecte publice { Suc. și agenții 192.9475.00 —		344.894.600 —		
Împr. pe ef. publ. în cont curent 282.622.300 —				
din cari nu sau ridicat 72.136 041 87		210.486.258 13		
Efectele capitalului social — — — — — — — — — — — — — 11.999 705 —				
" fondului de rezervă — — — — — — — — — — — — — 20.823.375 —				
" " de amortizarea, mo- bilierului și mașinilor de imprimarie 22.475.405 —				
Efectele fondului asistenței personalului lui Băncii — — — — — — — — — — — — — 10 059.051 13				
Efectele fondului de pensii și ajutor al funcționarilor Băncii — — — — — — — — — — — — — 10.143.840 60				
Imobile — — — — — — — — — — — — — 161 023 901 88				
Mobilier și mașini de imprimarie 26.900.775 73				
Dobânzi datorate la împrumuturi pe efecte publice — — — — — — — — — — — — — 9.292.923 34				
Conturi curente — — — — — — — — — — — — — 331.654 711 18				
" de valori — — — — — — — — — — — — — 378.089 03 43				
" diverse — — — — — — — — — — — — — 1 267 040 950 17				
		290 40 601 045 46		
Efecte și alte valori în păstrare — — — — — — — — — — — — — 549.091.627 72				
Bonuri de tezaur aur în gaj pentru împr. Statului — — — — — — — — — — — — — 7.585 500.000 —				
Efecte în gaj și în păstrare provizorie 4.224 236.957 50		12358 828.585 22		
Conturi de ordine — — — — — — — — — — — — — 1867.963 605 44				
		14226.792.193 66		

Guvernator, M. Oromulu

Director, C. I. Băicoianu

DEBIT **CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE** închis la 31 Decembrie 1925 **CREDIT**

Cheltuieli de administrație — — — 141.350 278 76			Soldul trimestrului — — — — — — — — — — — — — 610.642 22	
Impozite și diferite taxe — — — — — — — — — — — — — 29.967.940 20			Dobânzi și beneficii diverse — — — — — — — — — — — — — 258.857 524 39	
Rezerva de prevedere la portofoliul român și strein — — — — — — — — — — — — — 23.000 000 —			Trate și remize și diverse operațiuni cu străinătatea — — — — — — — — — — — — — 23.273 149 87	
Rezerva pent. prime la cumpărări de aur pentru asigurări — — — — — — — — — — — — — 36.420.000 —			Venitul efectelor publice, — Capital social — — — — — — — — — — — — — 564.399 25	
Amortizarea imobilelor — — — — — — — — — — — — — 20.100 000 —			Diferențe de curs la efecte publice — — — — — — — — — — — — — 351.845 56	
" mobilierului — — — — — — — — — — — — — 700.000 —				
Alocatia suplimentară, fond de pensie al funcț. — — — — — — — — — — — — — 3.500 000 —		265.039.318 96		
Beneficiul net de lei 34.618.842 33 se distribue în modul următor:				
Fond de rezervă: Partea rezervată de 20 la sută asupra sumei de lei 33 898.842 33 (lei 34.618.842 33 minus primul dividend de lei 720.000 con- form statutelor) — — — — — — — — — — — — — 6.779.768 50				
Restul de lei 27.119.073 83 se repartizează astfel:				
30% ministerului finanțelor — — — — — — — — — — — — — 8.135 722 10				
7% tantiemele consiliului de admini- strație și censori — — — — — — — — — — — — — 1.898.335 10				
10% casei de pensii și ajutor a func- ționarilor — — — — — — — — — — — — — 271.190 70				
Dividend pe 1925				
Impozit 18% as. dividend lei 13140 de act. lei 3.153.600				
Aconto de divid. lei 150- de act. lei 3.800.000				
Rest de divid. lei 448 10 de act. lei 10.766.400		17.520.000 —		
Dividend integral lei 730 de acțiuni		13.925 93		
De raportat pe anul viitor — — — — — — — — — — — — — — — — —		34 618.842 33		
		299.657.061 29		

Guvernator, M. Oromulu

Director, C. I. Băicoianu

„Stollwerck“

Specialități de Caramele, Cio-
colate, Bomboane sunt cele
mai bune. Observați Numele

„Stollwerck“

Frații

„Stollwerck“

Societatea Anonimă
Brașov-București

Lumea

PRETENȚIOASĂ

cumpără pretutindeni produsele

FABRICEI

„Hess“

Prima fabrică de bonboane și cio-
colată din Transilvania Soc. Anon.

BRAȘOV

Telefon 671 și 215

Adresa abonatului

„ASTRA“

**Prima Fabrică Română de
Vagoane și Motoare Soc. An.**

Direcțiunea Gen.: **BUCUREȘTI,**
Str. LASCAR CATARGIU No. 11

! Adresa telegr.: *Vagonastra.* !
! Scrisori: *Căsuța poștală 136.* !

Direcțiunea fabricelor Arad:

Orice fel de vagoane de persoane, de
marfă și de lux. Vagoane Cisterne
pentru spirt, petrol și benzină. Vehi-
cule industriale, forestiere și agricole.
Construcțiuni de fer, stâlpi nituiți. Piese
de mașini torjate. Zdrobitoare de cânepă,
Poduri. Piese turnate de fer și de bronz.
Cazane cu înaltă tensiune sistem Gefia,
Kornwall, Tischbein, Dürr-Mödling etc.
Rezervoare pentru apă, spirt, petrol și
benzină de orice formă și mărime.
Piese de rezervă pentru vagoane

Oferte și devize, la cerere.

Vizitați

cel mai mare magazin de *bijuterie* și
ceasornice

FENYŐ & BRAUNFELD

Furnizorii Curții Regale

CLUJ, PIATA UNIRII No. 15.

Asortat în permanență cu tot felul de
bijuterii fine, ceasornice de precizie, de
argintărie și obiecte de artă.

PREȚURI EFTINE ȘI FIXE!

TELEFON: Interurban 643.